



Izdevums  
latviešu valodā

Informācija un paziņojumi

60. gadagājums  
2017. gada 30. jūnijs

Saturs

II *Informācija*

KOPĪGĀS DEKLARĀCIJAS

**Eiropas Parlaments**

**Padome**

**Eiropas Komisija**

2017/C 210/01

Padomes un Padomē sanākušo dalībvalstu valdību pārstāvju, Eiropas Parlamenta un Eiropas Komisijas  
kopīgais paziņojums ..... 1



## II

*(Informācija)*

KOPĪGĀS DEKLARĀCIJAS

EIROPAS PARLAMENTS

PADOME

EIROPAS KOMISIJA

**Padomes un Padomē sanākušo dalībvalstu valdību pārstāvju, Eiropas Parlamenta un Eiropas Komisijas kopīgais paziņojums**

(2017/C 210/01)

JAUNAIS EIROPAS KONSENSS PAR ATTĪSTĪBU  
“MŪSU PASAULE, MŪSU CIENĀ, MŪSU NĀKOTNE”

1. Ilgtspējīgas attīstības programma 2030. gadam<sup>(1)</sup> (programma 2030. gadam), ko Apvienoto Nāciju Organizācija pieņēma 2015. gada septembrī, ir starptautiskās sabiedrības atbildes reakcija uz pasaules mēroga problēmjaudājumiem un tendencēm saistībā ar ilgtspējīgu attīstību. Programma 2030. gadam, kuras centrālā ass ir ilgtspējīgas attīstības mērķi (IAM), ir pārveidojošs politiskais satvars, kura mērķis ir izskaust nabadzību un panākt ilgtspējīgu attīstību visā pasaulē. Tā līdzsvaro ilgtspējīgas attīstības ekonomikas, sociālo un vides dimensiju, ietverot galvenos jautājumus par pārvaldību un miermīlīgām un iekļaujošām sabiedrībām un atzīstot tās mērķu un uzdevumu būtisko saistību. Programma ir jāīsteno kopumā, nevis selektīvi. Programmas 2030. gadam mērķis ir “nevienu neatstāt novārtā”, un tā cenšas pirmos sasniegt tos, kas ir visvairāk atstāti novārtā.
2. Pāreja no tūkstošgades attīstības mērķiem (TAM) uz ilgtspējīgas attīstības mērķiem atspoguļo mainīgo pieeju pasaules attīstībai. Šī pieeja, kas pamatojas uz ilgtspējīgu attīstību un cilvēktiesībām, pilnībā atbilst ES vērtībām un principiem. Programma 2030. gadam un tās 17 ilgtspējīgas attīstības mērķi (IAM) ir vispārēji un attiecas uz visām valstīm visos attīstības posmos, pamatojoties uz valsts atbildību un kopīgu atbildību. Daudzpusējas ieinteresēto personu partnerības ir svarīgs elements ilgtspējīgas attīstības mērķu īstenošanā.
3. Adisabebas rīcības programmā<sup>(2)</sup> (ARP), kas ir programmas 2030. gadam neatņemama sastāvdaļa, ir izklāstīta jauna pieeja īstenošanai, kas paredz efektīvi izmantot finanšu un nefinanšu līdzekļus, centrā izvirzot valstu pasākumus un pārdomātu politiku. Turklāt programmu 2030. gadam papildina arī Sendai ietvarprogramma katastrofu riska mazināšanai<sup>(3)</sup> un Parīzes klimata nolīgums<sup>(4)</sup>, kas nodrošina juridiski saistošu regulējumu, globālajiem centieniem klimata jomā nosakot jaunu virzienu. Minēto saistību īstenošanas pamatā ir jābūt uz noteikumiem balstītai pasaules kārtībai, ar daudzpusēju sadarbību kā tās galveno principu un Apvienoto Nāciju Organizāciju tās centrā.

<sup>(1)</sup> A/RES/70/1.

<sup>(2)</sup> A/RES/69/313.

<sup>(3)</sup> A/RES/69/283.

<sup>(4)</sup> FCCC/CP/2015/L.9/REV.1.

4. ES un tās dalībvalstis ir apņēmušās visiem nodrošināt cilvēka cienīgu dzīvi, kas ļauj apvienot ekonomisko labklājību un efektivitāti, miermīlīgu sabiedrību, sociālo iekļaušanu un vides atbildību. To darot, centieni būs vērsti uz nabadzības izskaušanu, neaizsargātības mazināšanu un nevienlīdzības novēršanu, lai nodrošinātu, ka neviens netiek atstāts novārtā. Palīdzot īstenot programmu 2030. gadam, ES un tās dalībvalstis arī veicinās spēcīgāku un ilgtspējīgāku, iekļaujošāku, drošāku un labklājīgāku Eiropu.
5. Šis Eiropas Konsenss par attīstību virza programmas 2030. gadam īstenošanu partnerībā ar visām jaunattīstības valstīm, pienācīgi ņemot vērā Lisabonas līgumā paredzēto sistēmu. Turklāt Globālajā ES ārpolitikas un drošības politikas stratēģijā (globālā stratēģija) tiek sniegts vispārējs redzējums par vienotu, uzticamu un atsaucīgu iesaisti pasaules norisēs.
6. Šā konsensa mērķis ir nodrošināt satvaru vienotai pieejai attīstības politikai, kuru ES iestādes un dalībvalstis piemēros, vienlaikus pilnībā ievērojot savas atšķirīgās lomas un kompetences. Tas virzīs ES iestāžu un dalībvalstu rīcību to sadarbībā ar visām jaunattīstības valstīm. ES un tās dalībvalstu pasākumi būs savstarpēji stiprinoši un saskaņoti, lai nodrošinātu papildināmību un ietekmi.

## 1. ES ATBILDES REAKCIJA UZ PROGRAMMU 2030. GADAM

### 1.1. Spēcīgāka un efektīvāka Eiropas Savienības darbība mainīgajā pasaulē

7. ES un tās dalībvalstīm ir jāreaģē uz pašreizējiem globālajiem problēmjautājumiem un iespējām, ņemot vērā programmu 2030. gadam. Tās īsteno programmu 2030. gadam visā iekšējā un ārējā politikā, piemērojot visaptverošu un stratēģisku pieeju – līdzsvarotā un saskaņotā veidā integrējot visas trīs ilgtspējīgas attīstības dimensijas un ņemot vērā savstarpējās saiknes starp dažādiem IAM, kā arī savu iekšzemes darbību plašāko ietekmi starptautiskā un pasaules mērogā. Īstenošana būs stingri saskaņota ar Parīzes klimata nolīguma un citu starptautisko saistību, tostarp Jaunās pilsētattīstības programmas <sup>(1)</sup>, īstenošanu.
8. Šajā visaptverošajā satvarā, lai sekmīgi īstenotu programmu 2030. gadam visā pasaulē, svarīga būs saskaņota un koordinēta pieeja ES ārējai darbībai. Ar savu jauno institucionālo struktūru un politiskajiem instrumentiem, kas paredzēti saskaņā ar Lisabonas līgumu, ES ir labāk gatava reaģēt uz globālajiem problēmjautājumiem un iespējām, kad tie rodas.
9. ES globālajā stratēģijā ir izklāstīts redzējums par ES iesaistīšanos pasaules norisēs, izmantojot virkni politikas virzienu. Tajā ir uzsvērtā programmas 2030. gadam būtiskā loma, jo tai ir potenciāls uzsākt pārveides procesu, kas vajadzīgs Eiropas Savienības vērtību atbalstam un tās ārējās darbības mērķu īstenošanai. IAM būs visa ES globālās stratēģijas īstenošanas darba transversāla dimensija. Šis konsenss veicinās ES ārējās darbības prioritāšu sasniegšanu, tostarp atbalstot izturētspēju visos līmeņos. To darot, ES un tās dalībvalstis veicinās dinamisku un daudzdimensionālu pieeju attiecībā uz izturētspēju, lai novērstu neaizsargātību pret daudzveidīgiem savstarpēji saistītajiem riskiem.

### 1.2. Atbildes reakcija attīstības jomā

10. Šis konsenss ir stūrakmens ES politikai attīstības jomā, kas ir daļa no vispārējās ES atbildes reakcijas uz programmu 2030. gadam. ES politikas attīstības jomā galvenais mērķis, kā noteikts Līguma par Eiropas Savienības darbību 208. pantā, ir nabadzības mazināšana un ilgākā laika posmā – tās izskaušana. ES un tās dalībvalstis piemēros principu par politikas saskaņotību attīstībai (PCD) un visā ārējā un iekšējā politikā, ko tās īsteno un kas, iespējams, var iespaidot jaunattīstības valstis, ņems vērā mērķus, kuri noteikti sadarbībai attīstības jomā. Politikas saskaņotība attīstībai ir būtiska daļa no ES ieguldījuma IAM sasniegšanā.
11. ES politika attīstības jomā tiecas sasniegt arī ES ārējās darbības mērķus, jo īpaši tos, kas paredzēti Līguma par Eiropas Savienību (LES) 21. panta 2. punkta d) apakšpunktā, proti, veicināt jaunattīstības valstu ilgtspējīgu ekonomisku, sociālu un vides attīstību, lai sasniegtu galveno mērķi – izskaustu nabadzību. Atbilstīgi LES 21. panta 2. punktā noteiktajiem mērķiem politika attīstības jomā sniedz ieguldījumu arī, lai tostarp atbalstītu demokrātiju, tiesiskumu,

<sup>(1)</sup> A/RES/71/256.

saglabātu mieru un novērstu konfliktus, palīdzētu uzlabot vides kvalitāti un pasaules dabas resursu stabilu apsaimniekošanu un izmantošanu, palīdzētu iedzīvotājiem, valstīm un reģioniem, kurus skārušas dabas vai cilvēku izraisītās katastrofas, un sekmētu starptautisku sistēmu, kuras pamatā ir ciešāka daudzpusēja sadarbība un laba pasaules līmeņa vadība. Tādā veidā konsenss arī palīdzēs izpildīt prasību nodrošināt konsekveni starp dažādajām ES ārējās darbības jomām, kā arī starp tām un pārējām tās politikas jomām.

12. Svarīgs faktors šo kopējo mērķu sasniegšanā ir, lai ES darbotos vienoti. Tādēļ ES un tās dalībvalstis apņemas sadarboties labāk. Ir vajadzīga lielāka saskaņotība starp dalībvalstīm un ES iestādēm. Saskaņota un pastāvīga iesaistīšanās radīs lielāku uzticību, leģitimitāti, pārskatatbildību, pievienoto vērtību, iespaidu un pozitīvu ietekmi pasaulē. ES un tās dalībvalstīm ir jābūt vienotām daudzveidībā, izmantojot dažādas pieredzes un pieejas un paturot prātā savas attiecīgās salīdzinošās priekšrocības.

### 1.3. Principi un vērtības, kas virza darbību attīstības jomā

13. ES un tās dalībvalstis darbojas saskaņā ar Eiropas Savienības ārējās darbības principiem, kas noteikti LES 21. panta 1. punktā, proti, demokrātija, tiesiskums, universālas un nedalāmas cilvēktiesības un pamatbrīvības, cilvēka cieņas neaizskaramība, vienlīdzības un solidaritātes principi, kā arī Apvienoto Nāciju Organizācijas Statūtu un starptautisko tiesību principu ievērošana. Programmas 2030. gadam centrā ir šīs universālās vērtības un laba pārvaldība.
14. Politiskais dialogs ir svarīgs veids, kā sekmēt attīstības principus, un tam ir arī preventīva dimensija ar mērķi nodrošināt, ka ES vērtības tiek ievērotas. ES un tās dalībvalstis savā politiskajā dialogā iekļaus cilvēktiesību ievērošanu, demokrātiju, tiesiskumu un dzimumu līdztiesību. Šis dialogs notiks ar partnervalstu valdībām un arī plašākā apmērā, un tas būs nozīmīgs darbības forums, kurā tiks veicināta kopīga izpratne, progress būs regulāri jāpārskata un jākonstatē attiecīgie atbalsta pasākumi.
15. Dzimumu līdztiesība ir Eiropas Savienības vērtību centrā un ir nostiprināta tās tiesiskajā regulējumā un politiskajā sistēmā. Tā ir būtiska IAM sasniegšanai un caurvij visu programmu 2030. gadam. ES un tās dalībvalstis kā prioritāti visās darbības jomās veicinās sieviešu un meiteņu tiesības, dzimumu līdztiesību, pilnvērtīgu iespēju nodrošināšanu sievietēm un meitenēm un viņu aizsardzību.
16. ES un tās dalībvalstis īsteno uz tiesībām balstītu pieeju sadarbībai attīstības jomā, aptverot visas cilvēktiesības. Tās veicinās iekļaušanu un līdzdalību, nediskrimināciju, līdztiesību un taisnīgumu, pārredzamību un pārskatatbildību. ES un tās dalībvalstīm joprojām būs svarīga loma, lai nodrošinātu, ka neviens netiek atstāts novārtā, neatkarīgi no tā, kur cilvēks dzīvo, un neatkarīgi no etniskās piederības, dzimuma, vecuma, invaliditātes, reliģiskās piederības vai ticības, seksuālās orientācijas un dzimumidentitātes, migrācijas statusa vai citiem faktoriem. Šī pieeja nozīmē, ka ir jāpievēršas daudzējādājiem diskriminācijas veidiem, ar ko saskaras ar neaizsargātas personas un atstumtas grupas.
17. ES un tās dalībvalstis atziniīgi vērtē pilsoniskās sabiedrības organizāciju (PSO) dalību un mudina visus sabiedrības locekļus aktīvi iesaistīties. Tās atzīst daudzās un dažādās funkcijas, kas ir pilsoniskās sabiedrības organizācijām kā demokrātijas veicinātājam un tiesību subjektu un tiesiskuma, sociālā taisnīguma un cilvēktiesību aizstāvēm. ES un tās dalībvalstis veicinās pilsoniskās sabiedrības telpu un palielinās atbalstu pilsoniskās sabiedrības organizāciju spēju veidošanai tā, lai stiprinātu to ietekmi attīstības procesā un uzlabotu politisko, sociālo un ekonomisko dialogu.
18. Attīstības efektivitātei ir būtiska nozīme IAM sasniegšanā, un tai būtu jāatbalsta visas attīstības sadarbības formas. ES un tās dalībvalstis piemēros attīstības efektivitātes principus, par kuriem panākta vienošanās Pasaules mēroga partnerībā efektīvai attīstības sadarbībai (GPEDC) Pusanas Augsta līmeņa forumā par palīdzības efektivitāti 2011. gadā un kas atjaunoti Augsta līmeņa sanāksmē Nairobi 2016. gadā: proti, jaunattīstības valstu atbildība par attīstības prioritātēm, orientēšanās uz rezultātiem, iekļaujošas attīstības partnerības, pārredzamība un savstarpēja pārskatatbildība.

## 2. DARBĪBAS SATVARS

19. Lai īstenotu programmu 2030. gadam, ir nepieciešamas visaptverošas valsts ilgtspējīgas attīstības stratēģijas, kurās ņem vērā IAM un to savstarpējās saiknes. Plānojot un īstenojot sadarbību attīstības jomā, ES un tās dalībvalstis īpašu uzmanību pievēršīs tādām savstarpējām saiknēm un integrētām darbībām, ar kurām var radīt papildu ieguvumus un saskaņotā veidā sasniegt vairākus mērķus. Šajā kontekstā ES un tās dalībvalstu īstenotās darbības atspoguļos galvenos programmas 2030. gadam tematus: cilvēki, planēta, labklājība, miers un partnerība.
20. Atzīstot, ka programmu 2030. gadam jāīsteno kopumā, nevis selektīvi, ES un tās dalībvalstis pievēršīsies vairākiem transversāliem jautājumiem, lai panāktu ilgtspējīgu attīstību un paātrinātu pārveidi, tādiem kā: jaunatne; dzimumu līdztiesība; mobilitāte un migrācija; ilgtspējīga enerģija un klimata pārmaiņas; ieguldījumi un tirdzniecība; laba pārvaldība, demokrātija, tiesiskums un cilvēktiesības; inovatīva sadarbība ar vairāk attīstītām jaunattīstības valstīm; vietējo resursu mobilizēšana un izmantošana.

### 2.1. Cilvēki – to attīstība un cieņa

21. Pasaules iedzīvotāju skaita pieaugums un demogrāfiskās pārmaiņas kopā ar ekonomikas, sociālām un vides pārmaiņām piedāvā iespējas ilgtspējīgai attīstībai un rada tai nopietnas problēmas. Paredzams, ka līdz 2050. gadam pasaules iedzīvotāju skaits pieaugs par 2,4 miljardiem, no kuriem 1,3 miljardi būs Āfrikā. Izšķiroši svarīgi ir reaģēt uz bērnu un jauniešu izglītības vajadzībām, lai sekmētu atbildīgu pilsoniskumu, veidotu ilgtspējīgu un plaukstošu sabiedrību un veicinātu jauniešu nodarbinātību.
22. ES attīstības sadarbības politikas centrā ir nabadzības izskaušana, vēršanās pret diskrimināciju un nevienlīdzību un principa "nevienu neatstāt novārtā" īstenošana. Nabadzība ir daudzdimensionāla un saistīta ar ekonomiskiem, sociāliem, vides, kultūras un politiskiem aspektiem. ES un tās dalībvalstis centīsies izbeigt badu un visas nepietiekama uztura formas, kā arī veicināt visaptverošu veselības aprūpi, vispārēju piekļuvi kvalitatīvai izglītībai un apmācībai, atbilstošu un ilgtspējīgu sociālo aizsardzību un pienācīgas kvalitātes nodarbinātību visiem veselīgā vidē. Progress šajās jomās nodrošinās stingrākus pamatus ilgtspējīgai attīstībai. ES atkārtoti pauž apņemšanos piešķirt vismaz 20 % no savas oficiālās attīstības palīdzības (OAP) sociālajai iekļaušanai un cilvēkdimensijas attīstībai.
23. ES un tās dalībvalstis atbalstīs partnervalstis, tām pildot savus pienākumus ilgtspējīgai pamatpakalpojumu nodrošināšanai un cilvēktiesību ievērošanai pastiprināt savas valsts politikas pasākumus un pārvaldību.
24. Nepietiekams un nepilnvērtīgs uzturs ir būtiski šķēršļi, kas kavē attīstību, un slogs visa mūža garumā, jo tie rada kognitīvus deficītus, samazina bērnu spējas skolā, izraisa sliktu veselību un samazina ekonomikas ražīgumu. ES un tās dalībvalstis strādās, lai visiem par pieņemamu cenu nodrošinātu piekļuvi nekaitīgai, pietiekamai un ar uzturvielām bagātai pārtikai. Īpaša uzmanība tiks pievērsta personām visvairāk neaizsargātās situācijās, tostarp bērniem, kas jaunāki par pieciem gadiem, pusaudzēm un sievietēm, jo īpaši grūtniecības un zīdīšanas laikā. Tās veiks saskaņotus, paātrinātus un starpnozaru centienus, lai izskaustu badu, palielinātu daudzveidīgas vietējas un reģionālas pārtikas ražošanas jaudu, garantētu pārtikas nodrošinājumu un uzturu un veicinātu visneaizsargātāko iedzīvotāju izturētspēju, jo īpaši valstīs, kuras saskaras ar ieilgušām vai periodiskām krīzēm. Tās turpinās ieguldīt agrīnā bērnu attīstībā, risinot visu veidu uztura nepietiekamību, tostarp bērnu aizkavētu augšanu un novājšēšanu, izmantojot atbalstu pamatpakalpojumiem veselības aizsardzībā, pārtikas, ūdens, sanitārijas un higiēnas un sociālās aizsardzības jomā.
25. ES un tās dalībvalstis atbalstīs visnabadzīgākās kopienas, visiem uzlabojot piekļuvi zemei, pārtikai, ūdenim un tīrai, cenu ziņā pieejamai un ilgtspējīgai enerģijai, vienlaikus izvairoties no jebkādas kaitīgas ietekmes uz vidi. Tās veicinās politikas iniciatīvas un atbalstīs partnervalstis integrētu pieeju plānošanā un īstenošanā, lai konkrēti risinātu svarīgākās savstarpējās saiknes starp zemi, pārtiku, ūdeni un enerģiju.
26. Tas, ka nākamajos gadu desmitos ievērojami pieaugs pieprasījums pēc ūdens un ūdens trūkums, radīs nozīmīgas problēmas, jo īpaši attiecībā uz pielāgošanos klimata pārmaiņām. Vispārēja piekļuve drošam dzeramajam ūdenim, sanitārijai un higiēnai ir priekšnoteikums veselībai un labklājībai, izaugsmei un ražīgumam. Ūdens resursi, ko jo īpaši

ietekmē arī vides degradācija, tostarp klimata pārmaiņas, apdraud lauksaimniecību un nodrošinātību ar pārtiku. ES un tās dalībvalstis atbalstīs ilgtspējīgu un integrētu ūdens apsaimniekošanu, kā arī ūdens efektīvāku izmantošanu un ūdens reciklēšanu, izmantojot stratēģiskāku pieeju reģionālajai attīstībai un integrācijai.

27. Veselības aizsardzība cilvēku dzīvē ir ļoti nozīmīga, un tā ir būtiski svarīgs taisnīgas un ilgtspējīgas izaugsmes un attīstības, tostarp nabadzības izskaušanas, elements. ES un tās dalībvalstis atkārtoti apstiprina savu apņemību aizsargāt un veicināt katra cilvēka tiesības uz visaugstāko sasniedzamo fiziskās un garīgās veselības standartu tā, lai veicinātu cilvēka cieņu, labklājību un pārticību. Tās turpinās atbalstīt partnervalstu centienus veidot spēcīgas, kvalitatīvas un noturīgas veselības aizsardzības sistēmas, nodrošinot vienlīdzīgu piekļuvi veselības aprūpes pakalpojumiem un veselības aprūpes izmaksu vispārēju segšanu. Šajā nolūkā ES un tās dalībvalstis sniegs jaunattīstības valstīm atbalstu veselības jomas personāla apmācībā, darbā pieņemšanā, norīkošanā un nepārtrauktā profesionālā izaugsmē. Tās sekmēs ieguldījumus uz vietas nodarbinātajos veselības aprūpes un sociālajos darbiniekos un veicinās viņu tiesību nostiprināšanu, jo viņiem ir izšķiroša nozīme, nodrošinot veselības aprūpes pakalpojumu pieejamību attālos, nabadzīgos un nepietiekami apkalpotos un konflikta apgabalos. ES un tās dalībvalstis turpinās sniegt ieguldījumu infekcijas slimību, piemēram, HIV/AIDS, tuberkulozes, malārijas un hepatīta, novēršanā un apkarošanā un palīdzēs visiem nodrošināt piekļuvi cenas ziņā pieejamiem svarīgākajiem medikamentiem un vakcīnām. Tās veicinās pētniecību un ieguldījumus jaunās veselības tehnoloģijās un to izstrādī. Tās rīkosies, lai ar sabiedrības veselības pieeju risinātu pasaules mēroga veselības apdraudējumus, tādus kā epidēmijas un mikrobu rezistence. Tās strādās pie tā, lai partnervalstīs samazinātu bērnu un māšu mirstību, veicinās garīgo veselību, kā arī risinās neinfekciozo slimību radīto pieaugošo slogu un vērsīsies pret ķīmisko piesārņojumu un sliktu gaisa kvalitāti. Ņemot vērā dažādās savstarpējās saiknes, tās atbalstīs partnervalstis, tām īstenojot pieeju "veselība visās politikas jomās".
28. Priekšnoteikums jauniešu nodarbinātībai un noturīgai attīstībai ir piekļuves kvalitatīvai izglītībai nodrošināšana visiem. ES un tās dalībvalstis atbalstīs iekļaujošu mūžizglītību un vienlīdzīgi pieejamu, kvalitatīvu izglītību, jo īpaši pirmskolas un sākumskolas gados. Tās veicinās arī izglītības iespējas vidējās un augstākās izglītības līmenī, tehniskās mācības un arodmācības un apmācību darbavietā un pieaugušo izglītību, tostarp ārkārtas un krīzes situācijās. Īpaša uzmanība tiks pievērsta meiteņu un sieviešu izglītības un apmācības iespējām. ES un tās dalībvalstis pastiprinās centienus nodrošināt, ka ikvienai personai ir zināšanas, prasmes, spējas un tiesības, kas tām nepieciešamas, lai baudītu cieņpilnu dzīvi, pilnībā iesaistītos sabiedrības dzīvē kā apzinīgi un produktīvi pieaugušie, un ieguldītu savas kopienas sociālajā, ekonomikas un vides labklājībā.
29. Ir jāpievērš uzmanība bērnu vajadzībām, tiesībām un cerībām. Darbības ar vislielāko saimniecisko un sociālo atdevi ietver visaptverošus pasākumus agrīnās bērnības posmā. ES un tās dalībvalstis pastiprinās centienus nodrošināt drošu un stimulējošu vidi bērniem, kas ir būtisks elements, lai veicinātu veselīgu jauno paaudzi, kas spēj pilnībā realizēt savu potenciālu. Tās arī atzīst, ka ikviens bērns ir pelnījis mierīgu bērnību un kvalitatīvu izglītību, tostarp ārkārtas un krīzes situācijās, lai novērstu "zudušās paaudzes" risku. ES un tās dalībvalstis strādās kopā ar partnervalstīm, lai uzlabotu bērnu aizsardzību un viņu dalību to lēmumu pieņemšanā, kas uz viņiem attiecas.
30. Saskaņā ar principu, ka neviens netiek atstāts novārtā, ES un tās dalībvalstis īpašu uzmanību pievērsīs tiem, kas ir nelabvēlīgā situācijā, neaizsargātos un nelabvēlīgos apstākļos, tostarp bērniem, vecāka gadagājuma cilvēkiem, personām ar invaliditāti, LGBTI un pirmiedzīvotājiem. Cita starpā tiks veikti mērķtiecīgāki pasākumi, lai viņus labāk aizsargātu un atbalstītu nolūkā piedāvāt viņiem tādas pašas iespējas un nodrošināt nediskrimināciju.
31. Tiek lēsts, ka viens miljards cilvēku visā pasaulē ir personas ar invaliditāti, no kurām 80 % dzīvo jaunattīstības valstīs. Cilvēki ar invaliditāti bieži vien ir visnabadzīgākie savās kopienās, saskaras ar daudz lielāku stigmatizācijas un diskriminācijas līmeni. ES un tās dalībvalstis savā attīstības sadarbībā ņems vērā personu ar invaliditāti īpašās vajadzības. Saskaņā ar ANO Konvenciju par personu ar invaliditāti tiesībām, tās enerģiski veicinās personu ar

invaliditāti tiesības un īstenos stingrākus pasākumus, lai nodrošinātu viņu pilnīgu integrāciju sabiedrībā un viņu vienlīdzīgu dalību darba tirgū.

32. Viens no galvenajiem uzdevumiem joprojām būs pienācīgas kvalitātes darbvieta radīšana jauniešiem. Ir nepieciešama mērķtiecīga politika un atbilstoši ieguldījumi, lai veicinātu jaunu cilvēku tiesības, atvieglotu viņu iesaistīšanos sociālajā, pilsoniskajā un saimnieciskajā dzīvē un nodrošinātu viņu pilnvērtīgu ieguldījumu iekļaujošā izaugsmē un ilgtspējīgā attīstībā. Jauniešiem būtu jāpiedalās arī demokrātiskajos procesos un jāuzņemas vadoši pienākumi.

#### Jaunatne

Jaunieši ir attīstības un pārmaiņu dzinējspēks, un tāpēc būtisks ir viņu ieguldījums programmas 2030. gadam īstenošanā, tostarp pateicoties viņu inovācijas spējai. Viņu izglītības, nodarbinātības, sociālo un politisko vajadzību neņemšana vērā apdraudēs IAM sasniegšanu un padarīs viņus neaizsargātus pret noziedzību un radikalizāciju, jo īpaši konflikta situācijās.

ES un tās dalībvalstis pievērsīsies konkrētai rīcībai, lai apmierinātu konkrētās jauniešu, jo īpaši jaunu sieviešu un meiteņu, vajadzības, uzlabojot kvalitatīva darba un uzņēmējdarbības iespējas, ko atbalsta efektīva politika izglītības, arodmācību, kvalifikācijas celšanas jomās un piekļuve digitālajām tehnoloģijām un pakalpojumiem. Tas ir iecerēts, lai izmantotu digitālās inovācijas spējas un radītu iespējas gūt labumu no tehnoloģiskā progressa. ES un tās dalībvalstis arī centīsies stiprināt jauniešu tiesības un viņu līdzdalību sabiedrisko jautājumu risināšanā, tostarp, veicinot viņu līdzdalību vietējā ekonomikā, sabiedrībā un lēmumu pieņemšanā, jo īpaši ar jaunatnes organizāciju starpniecību.

33. ES un tās dalībvalstis turpinās pildīt pienākumus saskaņā ar Konvenciju par jebkādas sieviešu diskriminācijas izskaušanu. Tās enerģiski veicinās sieviešu un meiteņu tiesību aizsardzību un īstenošanu un strādās kopā ar partneriem, lai izskaustu jebkādu seksuālu vardarbību, vardarbību dzimuma dēļ un diskrimināciju, tostarp kaitējošas paražas, jo īpaši piespiedu, agrīnas un bērnu laulības un sieviešu dzimumorgānu kropļošanu. ES un tās dalībvalstis rīkosies un pastiprinās politikas dialogu, lai sievietēm un meitenēm nodrošinātu iespējas, veicinātu viņu kā attīstības un pārmaiņu nesēju svarīgo nozīmi un palielinātu mērķtiecīgus pasākumus ceļā uz dzimumu līdztiesības nodrošināšanu. Tas ietvers viņu ekonomisko un sociālo tiesību un iespēju veicināšanu, viņu iespēju stiprināšanu paust viedokli un piedalīties sabiedriskajā, ekonomiskajā, politiskajā un pilsoniskajā dzīvē, viņu fiziskās un psiholoģiskās integritātes nodrošināšanu un ES un tās dalībvalstu institucionālās kultūras virzīšanu uz saistību izpildi. Veicinot sieviešu vienlīdzīgu piekļuvi produktīvai nodarbinātībai, pienācīgas kvalitātes nodarbinātībai, vienādam atalgojumam un finanšu pakalpojumiem, tiks dots labumu visiem sabiedrības locekļiem.
34. ES joprojām ir apņēmusies veicināt, aizsargāt un īstenot visas cilvēktiesības, kā arī pilnībā un efektīvi īstenot Pekinas Rīcības platformas un Starptautiskās konferences par iedzīvotājiem un attīstību (ICPD) rīcības programmas un to pārskatīšanas konferences dokumentu mērķus, un saistībā ar to joprojām ir apņēmusies veicināt seksuālo un reproduktīvo veselību un ar to saistītās tiesības (SRHR). To paturot prātā, ES vēlreiz apstiprina savu apņemšanos veicināt, aizsargāt un īstenot ikvienas personas tiesības bez jebkādas diskriminācijas, piespiešanas un vardarbības pilnībā kontrolēt jautājumus saistībā ar savu seksualitāti un seksuālo un reproduktīvo veselību un brīvi un atbildīgi lemt par tiem. ES turklāt uzsver, ka ir nepieciešams, lai seksuālās un reproduktīvās veselības jomā būtu vispārēji pieejama kvalitatīva un cenu ziņā pieejama visaptveroša informācija, izglītība, tostarp visaptveroša izglītība par seksualitāti, un veselības aprūpes pakalpojumi.



### Dzimumu līdztiesība

Sieviešu un vīriešu līdztiesība visās vecuma grupās ir izšķiroša, lai panāktu ilgtspējīgu attīstību. Tai ir multiplikatora efekts, lai panāktu nabadzības izskaušanu, un tā ir būtiska, lai veicinātu demokrātiskas sabiedrības attīstību, kuras pamatā ir cilvēktiesības, sociālais taisnīgums un ilgtspēja. Turklāt dzimumu līdztiesība ir pozitīvi saistīta ar labklājības pieaugumu un stabilitāti un labākiem rezultātiem tādās jomās kā veselības aizsardzība un izglītība. ES un tās dalībvalstis atzīst, ka būtiski attīstības un pārmaiņu virzītājspēki ir sievietes un meitenes, tostarp to loma miera stiprināšanā, konfliktu risināšanā un humanitārā atbildes reakcija.

Tomēr daudzām sievietēm un meitenēm joprojām ir liegtas tiesības, resursi un ietekme. Dzimumu nevienlīdzība pārklājas ar citiem atstumtības veidiem. Lai veicinātu sieviešu un meiteņu virzību un dzimumu līdztiesību, ir vajadzīgs darbs ar zēniem, vīriešiem, meitenēm un sievietēm nolūkā sekmēt izpratni par tiesībām, līdztiesību un lomām sabiedrībā. Tas arī paredz sadarboties ar galvenajiem sabiedrības dalībniekiem, piemēram, skolotājiem un reliģiskajiem un kopienu līderiem, lai izskaustu diskrimināciju pret meitenēm un sievietēm.

ES un tās dalībvalstis nodrošinās, ka dzimumu līdztiesības aspekts tiek sistemātiski integrēts visās politikas jomās kā svarīgs ieguldījums ilgtspējīgas attīstības mērķu sekmīgā sasniegšanā. Tās pastiprinās centienus panākt dzimumu līdztiesību un pilnvērtīgu iespēju nodrošināšanu sievietēm, padziļinot daudzpusējas ieinteresēto personu partnerības, stiprinot spējas attiecībā uz dzimumu līdztiesības principa ievērošanu budžeta veidošanā un plānošanā un nodrošinot sieviešu un sieviešu organizāciju aktīvu līdzdalību lēmumu pieņemšanā.

35. Kultūra ir gan attīstību sekmējošs faktors, gan svarīga attīstības sastāvdaļa un var veicināt sociālo iekļaušanu, vārda brīvību, identitātes veidošanu, pilsonisko iespēju nodrošināšanu un konfliktu novēršanu, vienlaikus stiprinot ekonomikas izaugsmi. Uzsverot, ka ES balstās uz visu cilvēktiesību universāluma, nedalāmības, savstarpējas saistības un savstarpējas atkarības principiem, ES un tās dalībvalstis veicinās starpkultūru dialogu un sadarbību un kultūras daudzveidību un aizsargās kultūras mantojumu, sekmēs kultūras un radošās nozares un atbalstīs kultūras politiku, kas varētu palīdzēt sasniegt ilgtspējīgu attīstību, vienlaikus ņemot vērā vietējos apstākļus.
36. ES un tās dalībvalstis darbosies, lai samazinātu rezultātu nevienlīdzību un sekmētu vienlīdzīgas iespējas visiem. Tādā veidā tās tieši palīdzēs sabiedrības nabadzīgākajām un visneaizsargātākajām grupām un veicinās iekļaujošāku, ilgtspējīgu izaugsmi, kas neapdraud nākamo paaudžu iespējas apmierināt to vajadzības. Ekonomikas izaugsme ir ilgstoša un labvēlīgāka visnabadzīgākajiem, ja tā ir iekļaujoša. Lai novērstu pieaugošo ekonomisko un sociālo nevienlīdzību, ES un tās dalībvalstis atbalstīs nacionālās attīstības iespējas, kas sniedz pēc iespējas lielāku sociālo ietekmi un rezultātus. Tās strādās kopā ar partnervalstīm, lai veicinātu progresīvus nodokļus un pārdalošu publisko politiku, kurā pienācīgu uzmanību pievērš tam, lai labāk sadalītu izaugsmes ieguvumus, veidotu labklājību un pienācīgas kvalitātes darbvietas, un tam, lai būtu labāka piekļuve ražošanas faktoriem, piemēram, zemei, finansējumam un cilvēkkapitālam.
37. Lai novērstu nevienlīdzību, ES un tās dalībvalstis arī atbalstīs efektīvas, ilgtspējīgas un vienlīdzīgas sociālās aizsardzības sistēmas, lai garantētu pamatienākumus, novērstu atkārtotu nokļūšanu galējā nabadzībā un palielinātu izturētspēju. Tās novērtēs ekonomiskās un sociālās nevienlīdzības noteicošos faktorus un tendences un pastiprinās savus instrumentus un pieejas, lai dotu tiem iespēju efektīvāk novērst nevienlīdzību. ES un tās dalībvalstis iekļaus nevienlīdzības mazināšanas mērķi savā attīstības sadarbībā un atbalstīs inovatīvu sociālo praksi.
38. ES un tās dalībvalstis stiprinās cilvēku, jo īpaši neaizsargāto iedzīvotāju, izturētspēju situācijās, kad viņiem nākas saskarties ar vides un ekonomiskiem satricinājumiem, dabas un cilvēka izraisītām katastrofām, konfliktiem un globāliem apdraudējumiem veselībai. Tās savos pasākumos sistemātiski integrēs izturētspējas mērķi, nodrošinot, lai cilvēki, kopienas, iestādes un valstis varētu labāk sagatavoties spriedzes situācijām un satricinājumiem, tās izturēt un pielāgoties tām, un ātri atgūties, nepasliktinot attīstības izredzes ilgtermiņā. Tas tiks darīts arī atgūšanās laikā pēc katastrofas, rehabilitācijas un atjaunošanas laikā. Ir jānodrošina ciešāka sadarbība un papildinoša rīcība starp attīstības un humanitārajiem dalībniekiem, pamatojoties uz risku un neaizsargātības kopīgu analīzi.

39. Migrācija ir sarežģīta, globāla un ilglaicīga parādība, kam nepieciešama rūpīgi izstrādāta, līdzsvarota, uz pierādījumiem balstīta un ilgtspējīga politikas atbildes reakcija, kurā ievēro valstu kompetences un kura jo īpaši neietekmē dalībvalstu tiesības saskaņā ar LESD 79. panta 5. punktu noteikt to trešo valstu pilsoņu uzņemšanas apjomu, kuri to teritorijā ierodas no trešām valstīm, lai meklētu darbu. Labi pārvaldīta migrācija un mobilitāte var dod pozitīvu ieguldījumu, darbojoties kā iekļaujošas izaugsmes un ilgtspējīgas attīstības veicinātājs. Likumīga migrācija un mobilitāte var sniegt ieguvumus, nododot zināšanas, prasmes un ražošanas spējas pašiem migrantiem, viņu ģimenēm, kā arī izcelsmes un galamērķa valstīm. Vienlaikus neatbilstīga migrāciju var radīt būtiskas problēmas un negatīvas sekas attiecībā uz izcelsmes, tranzīta un galamērķa valstīm. Migrācija ir kļuvusi par arvien steidzamāku jautājumu gan jaunattīstības, gan attīstītājām valstīm. Dažkārt migrantu grupām tiek liegtas cilvēktiesības un piekļuve veselības aprūpei un izglītībai, un viņi ir pakļauti riskam kļūt par piespiedu darba un cilvēku tirdzniecības upuriem. Pastiprināta iesaistīšanās palīdzēs veicināt drošu, sakārtotu, likumīgu un atbildīgu migrāciju un cilvēku mobilitāti, tostarp īstenojot plānotu un labi pārvaldītu migrācijas politiku.
40. Migrācijas jautājumu risināšana skar daudzas politikas jomas, tostarp attīstību, labu pārvaldību, drošību, cilvēktiesības, nodarbinātību, veselības aprūpi, izglītību, lauksaimniecību, pārtikas nodrošinājumu, sociālo aizsardzību un vidi, tostarp klimata pārmaiņas. Pateicoties partnerības satvara pieejai, ES un tās dalībvalstis visaptverošā veidā pievērsīsies migrācijas un piespiedu pārvietošanas daudzējādīem aspektiem, tostarp cilvēku kontrabandai un tirdzniecībai, robežu pārvaldībai, emigrantu naudas pārvedumiem, pievērsīsies pamatcēloņu risināšanai, starptautiskajai aizsardzībai, atgriešanai, atpakaļuzņemšanai un reintegrācijai, balstoties uz savstarpēju pārskatatbildību un pilnībā ievērojot humanitāros un cilvēktiesību pienākumus. ES un tās dalībvalstis īsteno vairāk koordinētu, visaptverošu un strukturētu pieeju migrācijai, maksimāli izmantojot sinerģiju un piemērojot vajadzīgos līdzekļus, izmantojot visus attiecīgos ES politikas pasākumus, instrumentus un rīkus, tostarp attīstību un tirdzniecību. Ar šādiem pastiprinātiem centieniem ES un tās dalībvalstis aktīvi atbalstīs 2015. gada kopīgā Valletas rīcības plāna turpmāku īstenošanu un ANO globālo paktu izstrādi attiecībā uz migrāciju un bēgļiem, kā rosināts 2016. gadā pieņemtajā Ņujorkas deklarācijā par bēgļiem un migrantiem.
41. Īstenojot attīstības politiku, ES un tās dalībvalstis turpinās risināt nelikumīgas migrācijas pamatcēloņus un cita starpā veicinās migrantu ilgtspējīgu integrāciju uzņēmējvalstīs un uzņēmējkopienās un palīdzēs nodrošināt sekmīgu sociāli ekonomisko integrāciju tiem migrantiem, kas atgriežas savās izcelsmes vai tranzīta valstīs. Tas ietvers ieguldījumu, tirdzniecības un inovāciju veicināšanu partnervalstīs, lai sekmētu izaugsmi un nodarbinātības iespējas, tostarp, iesaistot diasporas, atbalstot sociālās un izglītības sistēmas, kā arī strādājot ar privātā sektora partneriem un citiem dalībniekiem, lai samazinātu emigrantu naudas pārvedumu izmaksas un veicinātu ātrākus, lētākus un drošākus pārvedumus gan izcelsmes valstīs, gan saņēmējvalstīs, tādējādi izmantojot viņu potenciālu attīstības labā.

#### Mobilitāte un migrācija

Programmā 2030. gadam ir skaidri atzīts migrācijas un mobilitātes pozitīvais ieguldījums iekļaujošā izaugsmē un ilgtspējīgā attīstībā. Migranti ir nozīmīgs virzītājspēks pasaules ekonomikā, jo īpaši, pateicoties viņu naudas pārvedumiem. Migrācijas jautājuma risināšanai visās tās izpausmēs, neatkarīgi no tā, vai tā ir likumīga vai neatbilstīga, ir vajadzīgi īstermiņa un ilgtermiņa starpnozaru intervences pasākumi, politika un tiesiskais regulējums, lai apmierinātu gan migrantu, gan uzņemošo iedzīvotāju grupu vajadzības un nodrošinātu viņu drošību. Ir atzīts, ka jaunattīstības valstīs pastāv apjomīgas problēmas. Šajā jomā 2015. gada novembra Valletas samītā tika īstenoti būtiski pasākumi, tostarp pieņemts vērienīgs rīcības plāns.

ES un tās dalībvalstis pastiprinās centienus, lai pievērstos pamatcēloņiem, kuri izraisa neatbilstīgu migrāciju un piespiedu pārvietošanu, un lai partnervalstīs veicinātu labāku migrācijas pārvaldību visos tās aspektos. Tās iekļaus migrāciju kā ES ārpolitikas dialoga nozīmīgu daļu, tostarp izstrādājot individuāli piemērotas atbildes reakcijas un pastiprinot partnerības pārredzamā un demokrātiskā veidā.

42. ES un tās dalībvalstis veicinās piespiedu kārtā ilgtermiņā pārvietoto personu cieņu un izturētspēju un to iekļaušanu uzņēmējvalstu un uzņēmējkopienā ekonomiskajā un sociālajā dzīvē, atzīstot, ka pārvietoto personu spējas ir vērtīgs pārvietojams resurss, kas ir būtisks viņu izturētspējai un dzīves atjaunošanai, un arī ieguldījums viņu uzņēmējkopienās. ES un tās dalībvalstis izmantos uz tiesībām balstītu pieeju, īpašu uzmanību pievēršot sievietēm,

pavadītiem un nepavadītiem nepilngadīgajiem un ļoti neaizsargātiem cilvēkiem. Tās aizsargās ilgtermiņa sociālās struktūras, lai personas, kuras ir ieilgušas pārvietošanās situācijās, integrētu plašākā attīstības plānošanā, tostarp nodrošinot piekļuvi izglītībai un pienācīgas kvalitātes nodarbinātībai.

## 2.2. Planēta – vides aizsardzība, dabas resursu pārvaldība un klimata pārmaiņu mazināšana

43. Cilvēku labklājība un izturētspējīgas sabiedrības ir atkarīgas no veselīgas vides un funkcionējošām ekosistēmām. Vides degradācija, klimata pārmaiņas, ārkārtēji laika apstākļi un dabas vai cilvēku izraisītas katastrofas var kompensēt ieguvumus no attīstības un ekonomikas progresa, it īpaši nabadzīgajiem. Tas var palielināt neaizsargātību un vajadzības, apdraudēt mieru un stabilitāti un izraisīt plaša mēroga migrāciju. Papildus īpaši paredzētiem pasākumiem, vides apsvērumi ir jāiekļauj visos attīstības sadarbības sektoros, tostarp ar preventīvu pasākumu palīdzību. ES un tās dalībvalstis veicinās resursu efektīvu un ilgtspējīgu izmantošanu un ražošanu, tostarp ķīmisko vielu un atkritumu ilgtspējīgu apsaimniekošanu, ar mērķi panākt, lai ekonomikas izaugsmi nodalītu no vides degradācijas un varētu pāriet uz cirkulāru ekonomiku. Lai gūtu panākumus, būtiska nozīme būs arī atbildīgam privātajam sektoram un principa “piesārņotājs maksā” sistemātiskai piemērošanai. Tās palīdzēs veidot spējas valsts un vietējās attīstības stratēģijās iekļaut vides ilgtspējību, klimata pārmaiņu mērķus un tieksanos pēc “zaļās” izaugsmes. Turklāt tās arī labāk izmantos zinātņi, tehnoloģijas un inovāciju, lai veicinātu vides ilgtspējību, un rosinās partnerus izmantot vispusīgos datus un informāciju, kas pieejama ar Eiropas un starptautisko Zemes novērošanas programmu palīdzību, lai atbalstītu uz pierādījumiem pamatotu lēmumu pieņemšanu, ņemot vērā vides stāvokli.
44. ES un tās dalībvalstis atbalstīs dabas resursu saglabāšanu un ilgtspējīgu apsaimniekošanu un izmantošanu, kā arī bioloģiskās daudzveidības un ekosistēmu, tostarp mežu, okeānu, piekrastes apgabalu, upju baseinu un citu ekosistēmu, saglabāšanu un ilgtspējīgu izmantošanu ekosistēmas pakalpojumu nodrošināšanai. Atbilstoši starptautiskajām saistībām tās risinās jautājumu par nelikumīgu mežizstrādi un ar to saistīto tirdzniecību, zemes un mežu degradāciju, pārtuksnešošanu, sausumu un bioloģiskās daudzveidības izzušanu. Tās veicinās papildu ieguvumus no ilgtspējīgas apsaimniekošanas, tostarp uzlabojot klimatnoturību un pielāgošanos klimata pārmaiņām. Tās veicinās ilgtspējības integrāciju visos sadarbības sektoros, un dialogos ar saviem partneriem lielāku nozīmi piešķirs vides jautājumiem. ES un tās dalībvalstis veicinās dabas kapitāla uzskaites izmantošanu. Tās atbalstīs labāku pārvaldību un spēju veidošanu ilgtspējīgai dabas resursu apsaimniekošanai, tostarp mežu nelikumīgas izmantošanas novēršanu. Tās arī sekmēs vietējo ieinteresēto personu līdzdalību un visu cilvēku, tostarp pirmiedzīvotāju un vietējo kopienų, tiesību ievērošanu. Tās pievērsīsies tādiem jautājumiem kā malumedniecība, nelikumīga tirdzniecība ar savvaļas augiem un dzīvniekiem un kokmateriāliem un citu dabas resursu nelikumīga izmantošana. Lai nodrošinātu veselīgus un produktīvus okeānus, tās veicinās jūras ekosistēmu aizsardzību un atjaunošanu, okeāna resursu ilgtspējīgu apsaimniekošanu un ilgtspējīgu zivsaimniecību, tostarp ar uzlabotu okeānu pārvaldību un zilās ekonomikas attīstību.
45. ES un tās dalībvalstis visās savās attīstības sadarbības stratēģijās integrēs vides un klimata pārmaiņu jautājumus, tostarp veicinot saprātīgu līdzsvaru starp klimata pārmaiņu seku mazināšanu un pielāgošanos tām. Tās īsteno programmu 2030. gadam un Parīzes nolīgumu par klimata pārmaiņām, izmantojot koordinētu un saskaņotu rīcību, un panāks maksimālu sinerģiju. Tās atbalstīs valstu stratēģijas, tostarp vairāku ministriju savstarpēju darba plānošanu un programmu izstrādi, kas sekmē noturību, samazina klimata pārmaiņu risku un veicina emisiju samazinājumu, kas atbilst nacionāli noteiktajiem devumiem (NND), ņemot vērā problēmas, ar kurām saskaras jaunattīstības valstis, jo īpaši vismazāk attīstītās valstis (VAV) un mazo salu jaunattīstības valstis (SIDS). Tās veicinās vietējo klimata aizsardzības līderu izvirzīšanos un aktīvi izplatīs un izvērsīs paraugprakses projektus, tostarp atbalstot daudzpusējas ieinteresēto personu platformas. Parīzes nolīguma juridiski saistošais raksturs un prasība sagatavot NND var arī dod impulsu valsts attīstības plānošanai saistībā ar programmu 2030. gadam.

### Ilgtermiņa enerģija un klimata pārmaiņas

Enerģija ir izšķiroši svarīgs attīstības virzītājspēks un ir ilgtspējīgas planētas risinājumu centrā. Jaunattīstības valstīm ir nepieciešama enerģija, lai veicinātu iekļaujošu izaugsmi un turpinātu uzlabot dzīves standartus. Ieguldījumi ilgtspējīgā enerģijā var nodrošināt un palielināt piekļuvi tīram ūdenim, tīram kurināmajam ēdiena gatavošanai, izglītībai un veselības aprūpei, kā arī videi nekaitīgā veidā radīt darbvietas un atbalstīt vietējos uzņēmumus.

ES un tās dalībvalstis centīsies panākt trīs savstarpēji saistītus galvenos mērķus: risināt nepietiekamu pieeju enerģijai; palielināt energoefektivitāti un atjaunojamo energoresursu ražošanu, lai panāktu ilgtspējīgu līdzsvaru starp enerģijas ražošanu un patēriņu; un sniegt ieguldījumu pasaules mēroga cīņā pret klimata pārmaiņām saskaņā ar Parīzes nolīgumu un ar to saistītiem nacionāli noteiktajiem devumiem, ko iesniegušas puses. ES un tās dalībvalstis pievērsīsies enerģētiskajai nabadzībai, veicinot vispārēju piekļuvi energopakalpojumiem, kas tiek sniegti par pieņemamu cenu, ir moderni, uzticami un ilgtspējīgi, un spēcīgu uzsvāru liekot uz atjaunojamo enerģiju un energoefektivitāti. Tīru un atjaunojamo enerģiju var nodrošināt, izmantojot sabiedrības virzītus, ārpustikla vai minitīkla enerģijas risinājumus, kas ļauj piekļūt enerģijai lauku reģionos.

ES un tās dalībvalstis veicinās arī videi kaitīga fosilā kurināmā subsīdiju pakāpenisku atcelšanu, stabilus un pārredzamus enerģijas tirgus un viedo tīklu ieviešanu, kā arī digitālo tehnoloģiju izmantošanu ilgtspējīgai enerģijas pārvaldībai. Šī uzlabotā stratēģija būs apvienota ar ES darbības turpināšanu atbilstoši tās vadošajai lomai pasaulē, mazinot klimata pārmaiņas un palīdzot trešām valstīm tikt galā ar klimata pārmaiņām un pāriet uz zemu emisiju ekonomiku, kura noturīga pret klimata pārmaiņām.

46. Lai nodrošinātu finansiālo ieguldījumu apjomu, kas nepieciešams, lai panāktu vispārēju piekļuvi drošas un tīras enerģijas pakalpojumiem, ir jāiesaistās daudziem dalībniekiem. ES un tās dalībvalstis paplašinās sadarbību ar visām attiecīgajām ieinteresētajām personām, tostarp ar privāto sektoru, saistībā ar enerģijas pieprasījuma pārvaldību, energoefektivitāti, atjaunojamās enerģijas ražošanu, kā arī tīru tehnoloģiju izstrādi un nodošanu. Tās palīdzēs uzlabot tiesiskos regulējumus, kuri veicina konkurētspējīgu un ilgtspējīgu enerģētikas nozari un piesaista privāto finansējumu. Tās piesaistīs papildu fondus, tostarp no privātā sektora, un izmantojot inovatīvas finansēšanas iniciatīvas un instrumentus. Šajā enerģētikas pārkārtošanā atbalsts Āfrikas un ES kaimiņvalstīm būs daļa no veicinošas sistēmas ES Enerģētikas savienībai.

### 2.3. Labklājība – iekļaujoša un ilgtspējīga izaugsme un nodarbinātība

47. Pienācīgas kvalitātes darbvietu radīšana, jo īpaši sievietēm un jaunatnei, ir būtiska, lai panāktu iekļaujošu un ilgtspējīgu izaugsmi. Kopīga pārticība un izaugsme ļoti būtiski veicina cilvēku labklājību un cieņu. Iekļaujoša un ilgtspējīga izaugsme partnervalstīs veido ilgtermiņa izturētspēju, radot iespējas neaizsargāto iedzīvotāju grupām un cilvēkiem, kas visvairāk pakļauti riskam, piedalīties labklājībā un pienācīgas kvalitātes darbvietu izveidē un gūt no tām labumu. ES un tās dalībvalstis veicinās ekonomiskas pārmaiņas, kas rada pienācīgas kvalitātes darbvietas, palielina ražošanas kapacitāti, dod pietiekamus ienākumus sabiedriskajiem pakalpojumiem un sociālajai aizsardzībai un veicina ilgtspējīgas vērtības veidošanas ķēdes un diversifikāciju, tostarp ilgtspējīgu industrializāciju. Tas ietver ilgtspējīga patēriņa un ražošanas modeļu veicināšanu aprites ekonomikā, tostarp netoksisku materiālu aprites cikla veicināšanu, resursu efektīvu izmantošanu un pāreju uz zemu emisiju un pret klimata pārmaiņām noturīgas darbības veidiem.
48. ES un tās dalībvalstis atzīst mikrouzņēmumu un mazo un vidējo uzņēmumu (MMVU) nozīmi, jo tie ir ilgtspējīgas attīstības dzinējspēki, kā arī ir būtiski dalībnieki cīņā pret nabadzību. MMVU veicina izaugsmi, nodarbinātību, inovāciju un sociālo attīstību. ES un tās dalībvalstis atbalstīs uz darbību vērstus un inovatīvus pasākumus, izmantojot attīstības politiku, lai palielinātu MMVU iesaistīšanos konkrētu darbību īstenošanā uz vietas un lai atrisinātu to pārveidojošo potenciālu. Tās atvēlgos MMVU piekļuvi attiecīgajai informācijai gan ES, gan partnervalstīs un iekļaus tos piegādes un vērtības veidošanas ķēdēs, vienlaikus risinot MMVU finansējuma trūkuma jautājumu. Tās veicinās uzņēmumu savstarpējo apmaiņu un dialogu starp MMVU Eiropas Savienībā un partnervalstīs vai reģionos.

### Ieguldījumi un tirdzniecība

Ilgtermiņi publiskā un privātā sektora ieguldījumi ir būtisks ilgtspējīgas attīstības dzinējspēks. Tās palīdz dažādot ekonomiku, veicināt izaugsmi un pienācīgas kvalitātes darbvietas, piegādāt inovatīvus produktus un pakalpojumus, sasaistīt jaunattīstības valstu ekonomiku ar reģionālajām un globālajām vērtību ķēdēm, veicināt reģionālo integrāciju un tirdzniecību un apmierināt sabiedrības vajadzības. Programma 2030. gadam un Adisabebas rīcības programma nodrošina sistēmu, kurā atbildīgi ieguldījumi var veicināt ilgtspējīgu attīstību visās tās dimensijās.

ES un tās dalībvalstis turpinās rīkoties, lai veicinātu ieguldījumus, apvienojot finansējumu ilgtspējīgai attīstībai, tehnisko palīdzību, lai attīstītu ilgtspējīgus projektus un piesaistītu investorus, un pasākumus, lai palīdzētu uzlabot ekonomikas pārvaldību un uzņēmējdarbības vidi, cīnīties pret korupciju un sadarboties ar privāto sektoru. ES un tās dalībvalstis arī veicinās privāto un valsts ieguldījumu palielināšanu zemu emisiju un pret klimata pārmaiņām noturīgā zaļajā ekonomikā.

Svarīgs instruments šādām darbībām būs Eiropas Ārējo investīciju plāns, kurā ietilps garantijas, lai samazinātu riska profilu ieguldījumiem jaunattīstības valstīs un tādējādi piesaistītu papildu finansējumu, jo īpaši no privātā sektora. Tas veicinās IAM sasniegšanu, tādējādi palīdzot novērst neatbilstīgas migrācijas pamatcēloņus.

Eiropas Savienība arī turpinās ar savu tirdzniecības politiku nodrošināt to, lai jaunattīstības valstīs, jo īpaši vismazāk aizsargātās, varētu gūt iekļaujošas izaugsmes un ilgtspējīgas attīstības labumu no pastiprinātas līdzdalības reģionālajā integrācijā un daudzpusējā tirdzniecības sistēmā.

49. ES un tās dalībvalstis palīdzēs izveidot uzņēmējdarbībai labvēlīgāku vidi jaunattīstības valstīs, kas atbilst starptautiskajiem cilvēktiesību standartiem un principiem. Tās palīdzēs uzlabot apstākļus iekļaujošai ekonomikas darbībai, veicinot ilgtspējīgāku politiku un tiesisko regulējumu, cilvēktiesības, tostarp darba pamatstandartus un pienācīgas pārbaudes prasības, sekmējošāku uzņēmējdarbības vidi, jaunus uzņēmējdarbības modeļus un lielākas pārvaldības struktūru spējas. Tās veicinās finanšu pakalpojumu un mikrofinanšu pakalpojumu plašu pieejamību – arī sievietēm, nabadzīgajiem iedzīvotājiem un MMVU. Tās arī veicinās privātā sektora iniciatīvas un sociālos uzņēmumus, kooperatīvus, atbalstīs sievietes un jaunus uzņēmējus, lai sekmētu vietējo pakalpojumu sniegšanu, kā arī iekļaujošus un videi draudzīgus uzņēmējdarbības modeļus. Tās veicinās ilgtspējīgu un pārredzamu publisko iepirkumu, lai atbalstītu ilgtspējīgu attīstību un sekmētu MMVU piekļuvi publiskajam iepirkumam. Publiskā sektora ieguldījumi pētniecībā un inovācijā, kā arī sadarbība zinātnes un tehnoloģiju jomā arī var palīdzēt piesaistīt privātā sektora ieguldījumus un veicināt iekļaujošu un ilgtspējīgu izaugsmi jaunattīstības valstīs.
50. Nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšana, korupcija, nelikumīgas finanšu plūsmas, izvairīšanās no nodokļu maksāšanas un nodokļu apiešana turpina apdraudēt ilgtspējīgu attīstību, nesamērīgi ietekmējot jaunattīstības valstis. ES un tās dalībvalstis strādās kopā ar partnervalstīm, lai veicinātu progresīvus nodokļus, korupcijas apkarošanas pasākumus un pārdaļu publisko izdevumu politiku un novērstu nelikumīgas finanšu plūsmas, tādējādi sekmējot visu iedzīvotāju piekļuvi kvalitatīviem pamatpakalpojumiem.
51. ES un tās dalībvalstis apvienos privātā sektora prasmes un resursus ar tirdzniecības atbalstu, tirdzniecības politikas jomām un instrumentiem un ekonomikas diplomātiju. Tās veicinās tirdzniecības atbalstu, lai atbalstītu programmas 2030. gadam īstenošanu nolūkā sekmīgāk risināt jaunattīstības valstu tirdzniecības un ražošanas spēju vajadzības. Būtu jāņem vērā vismazāk attīstīto valstu un sauszemes ieskaito jaunattīstības valstu vajadzības, jo tām tirdzniecības atvieglošana un tirdzniecības infrastruktūra ir svarīgākie attīstības dzinējspēki, kā arī mazo salu jaunattīstības valstu (SIDS) vajadzības.
52. ES un tās dalībvalstis veicinās un atvieglos tirdzniecību un ieguldījumu veikšanu jaunattīstības valstīs ilgtspējīgas attīstības atbalstam. ES turpinās veicināt tirdzniecību un reģionālo integrāciju kā galvenos virzītājspēkus izaugsmei un nabadzības samazināšanai jaunattīstības valstīs. Īstenojot stratēģiju "Tirdzniecība visiem", ES un tās dalībvalstis atbalstīs savus tirdzniecības partnerus, tostarp ar ekonomisko partnerattiecību nolīgumiem, lai ilgtspējīgu attīstību integrētu visos tirdzniecības politikas līmeņos. Saskaņā ar politikas saskaņotības attīstībai (PCD) saistībām attīstības



atbalsts attiecīgā gadījumā tiks izmantots, lai nodrošinātu, ka tirdzniecības nolīgumu noteikumi, kuri attiecas uz tirdzniecību un ilgtspējīgu attīstību, tiek īstenoti un izmantoti efektīvi. ES un tās dalībvalstis veicinās iekļaujošu un ilgtspējīgu ekonomikas izaugsmi un palīdzēs jaunattīstības valstīm pieņemt izaugsmes modeļus, kuros ņem vērā resursu nepietiekamību un darbību klimata pārmaiņu jomā. Tas ietver ilgtspējīgu vērtības ķēžu un vides un sociālo standartu veicināšanu.

53. Privātais sektors var iesaistīties programmas 2030. gadam īstenošanā. ES un tās dalībvalstis ciešā sadarbībā ar Eiropas Investīciju banku veicinās privāto līdzekļu mobilizāciju attīstībai, vienlaicīgi arī veicinot privātā sektora pārskatatbildību jomās, kurās ir ievērojams transformācijas potenciāls attiecībā uz ilgtspējīgu attīstību. Tas ietver ilgtspējīgu lauksaimniecību, drošu un tīru enerģiju, integrētu ūdens resursu apsaimniekošanu, noturīgu infrastruktūru, veselību, ilgtspējīgu tūrismu, zaļo un aprites ekonomiku, telekomunikācijas un digitālās tehnoloģijas.
54. ES un tās dalībvalstis strādās kopā ar privāto sektoru, tostarp darba devēju un darba ņēmēju organizācijām, lai veicinātu atbildīgas, ilgtspējīgas un efektīvas pieejas, tostarp izmantojot sociālo dialogu. Liels ieguldījums programmas 2030. gadam īstenošanā var būt aktīvāka atbildīgu un iekļaujošu uzņēmējdarbības modeļu un prakses ieviešana plašākā ES uzņēmumu lokā ar piegādes ķēdēm jaunattīstības valstīs – ciešā partnerībā ar to publiskajām un privātajām ieinteresētajām personām, kā arī taisnīgas, pārredzamas un ētiskas tirdzniecības veicināšana, tostarp ar mazajiem ražotājiem jaunattīstības valstīs. Starptautiski atzīti cilvēktiesību standarti un saistības attiecībā uz ilgtspējīgu attīstību, pārredzamību un korporatīvo sociālo atbildību ir jāiekļauj uzņēmējdarbības modeļos, tostarp publiskā un privātā sektora partnerībās un kombinētajā finansējumā, izmantojot dažādus līdzekļus, piemēram, paraugprakses apmaiņu. Tas nozīmē, ka tiek nodrošināta arī dabas resursu, piemēram, derīgo izrakteņu un kokmateriālu, ilgtspējīga apsaimniekošana un izmantošana. ES un tās dalībvalstis turpinās atbalstīt atbildīgas uzņēmējdarbības prakses un atbildīgu piegādes ķēžu pārvaldību, ievērojot īpašumtiesības un integrējot cilvēktiesības un darba tiesības, finansiālo godīgumu un vides standartus un pieejamību. Tās strādās, lai novērstu cilvēktiesību pārkāpumus un veicinātu ANO pamatprincipus attiecībā uz uzņēmējdarbību un cilvēktiesībām. Tās veicinās darba standartus, kas nodrošina pienācīgus darba apstākļus un pienācīgas algas darba ņēmējiem, jo īpaši Starptautiskās Darba organizācijas standartus, gan oficiālajā, gan neoficiālajā sektorā, tostarp atbalstot pāreju no neoficiālās uz oficiālo ekonomiku un cīnoties pret bērnu darbu.
55. Ilgtspējīga lauksaimniecība kopā ar ilgtspējīgu zivsaimniecību un akvakultūru joprojām ir nozīmīgs nabadzības izskausanas un ilgtspējīgas attīstības dzinējspēks un ir neaizvietoājams elements, lai izskaustu badu un garantētu pārtikas nodrošinājumu. Divām trešdaļām no pasaules nabadzīgajiem iedzīvotājiem iztika ir atkarīga no lauksaimniecības, un daudzas jaunattīstības valstis joprojām ir ļoti atkarīgas no tirdzniecības ar dažām patēriņa precēm. Atbalsts mazajām lauku saimniecībām, tostarp ģimenes lauksaimniekiem un lopkopjiem, joprojām ir izšķiroši svarīgs, jo ar to būtiski veicina pārtikas nodrošinājumu un cīņu pret augsnes eroziju un bioloģiskās daudzveidības izzušanu, vienlaikus nodrošinot darbvietas. ES un tās dalībvalstis atbalstīs uzlabojumus pārvaldībā, kas saistīta ar ilgtspējīgu mežu apsaimniekošanu, savvaļas ganību līdzdalīgu pārvaldību un vienlīdzīgu piekļuvi zemes īpašumtiesībām, jo īpaši sievietēm, ievērojot vietējo iedzīvotāju un pirmiedzīvotāju tiesības, tostarp paražu tiesību zemes izmantošanu un piekļuvi ūdenim. Tās veicinās lauksaimnieku organizāciju un kooperatīvu izveido, lai cita starpā risinātu jautājumu par labāku ģimenes lauku saimniecību ražīgumu, zemes izmantošanas tiesībām un tradicionālajām uz lauksaimniekiem balstītām sēkļu sistēmām. Tās palīdzēs uzlabot sanitāro un fitosanitāro apstākļu kvalitāti. ES un tās dalībvalstis centīsies, lai paražu tiesību zeme partnervalstīs attīstītu tādas lauksaimniecības tirgus un vērtības ķēdes, kas dod labumu nabadzīgajiem iedzīvotājiem un stimulē agrorūpniecību radīt darbvietas un pievienoto vērtību. Tas ietvers atbalstu jauniešu integrācijai un pilnvērtīgu iespēju nodrošināšanai sievietēm un pētniecības un inovācijas veicināšanu. Ir nepieciešami ieguldījumi ilgtspējīgā lauksaimniecībā un lauksaimniecības pārtikas nozarē, lai dažādotu vietējās un reģionālās ražošanas sistēmas, novērstu uztura nepietiekamību, panāktu produktivitātes pieaugumu un radītu pienācīgas kvalitātes darbvietas, nekaitējot videi. Lieli publiskā un privātā sektora ieguldījumi ilgtspējīgā lauksaimniecībā un saistītajā infrastruktūrā ir nepieciešami daudzās jaunattīstības valstīs, jo īpaši Āfrikā. Šiem ieguldījumiem un politikas reformām ir jābūt atbildīgiem un iekļaujošiem un jānodrošina labums vietējiem iedzīvotājiem.
56. Ilgtspējīgas lauksaimniecības un pārtikas sistēmām, tostarp ilgtspējīgai zivsaimniecībai, būs jāapmierina pieaugošā pasaules iedzīvotāju skaita vajadzības, vienlaicīgi aizsargājot vidi. ES un tās dalībvalstis atbalstīs agroekoloģisko praksi un darbības, lai samazinātu zudumus pēc ražas novākšanas un pārtikas izšķērdēšanu, kā arī lai aizsargātu augsni, saglabātu ūdens resursus, apturētu, novērstu mežu izciršanu un to pārvērstu pretējā virzienā, un saglabātu bioloģisko

daudzveidību un veselīgas ekosistēmas. Ir jāizmanto siltumnīcefekta gāzu emisiju mazināšanas potenciāls, ko sniedz ilgtspējīga lauksaimniecība un augsnes, un vienlaikus būtu jāstiprina noturība pret klimata pārmaiņu ietekmi. ES un tās dalībvalstis veicinās ilgtspējīgu zivsaimniecības un akvakultūras praksi un atbalstīs cīņu pret nelegālu zveju, jūras piesārņojumu un klimata pārmaiņu ietekmi.

57. ES un tās dalībvalstis turpinās atbalstīt informācijas un komunikācijas tehnoloģijas jaunattīstības valstīs kā spēcīgu iekļaujošas izaugsmes un ilgtspējīgas attīstības dzinējspēku. Digitālās tehnoloģijas jaunattīstības pasaulē tiek pārņemtas vēl nepieredzētā tempā. Tomēr savienojamības trūkums joprojām ir nopietns šķērslis attīstībai daudzās jaunattīstības valstīs, jo īpaši lauku un attālos apgabalos, it sevišķi Āfrikā. Turklāt ierobežotās konkurences dēļ digitālās tehnoloģijas lielai daļai iedzīvotāju bieži vien var būt nepieejamas un pārāk dārgas. ES un tās dalībvalstis strādās pie tā, lai digitālie risinājumi tiktu labāk integrēti attīstībā, un veicinās digitālo tehnoloģiju izmantošanu vairākās prioritārajās jomās (piemēram, tādās kā e-pārvaldība, lauksaimniecība, izglītība, ūdens resursu apsaimniekošana, veselība un enerģētika). Tās atbalstīs digitālo ekonomiku stimulējošu vidi, uzlabojot bezmaksas, atvērta un drošu savienojamību un likvidējot šķēršļus, lai ilgtspējīgai attīstībai varētu izmantot visu digitālās ekonomikas potenciālu. Tās atbalstīs digitālo uzņēmējdarbību, tostarp saistībā ar mikrouzņēmumiem, mazajiem un vidējiem uzņēmumiem, lai tiktu izstrādāts vietējā mērogā nozīmīgs saturs un veicināta inovācija un pienācīgas kvalitātes darbvietu radīšana. Tās arī atbalstīs digitālo pratību un prasmes, lai cilvēkiem, jo īpaši sievietēm un neaizsargātām un atstumtām personām, sniegtu vairāk iespēju, veicinātu sociālo iekļaušanu un atvieglotu viņu līdzdalību demokrātiskā pārvaldībā un digitālajā ekonomikā.
58. ES un tās dalībvalstis atbalstīs tādu kvalitatīvu infrastruktūru un ēku projektēšanu, celtniecību un ekspluatāciju, kuras efektīvāk izmanto resursus un enerģiju. Lai veicinātu visiem taisnīgu un cenu ziņā pieejamu piekļuvi, izaugsmi, tirdzniecību un ieguldījumus, tās atbalstīs tādu mobilitātes un transporta tīklu attīstību, kuri ir ilgtspējīgi, ar zemu emisijas līmeni, savstarpēji savienoti un droši, kā arī citu noturīgu un klimatam labvēlīgu infrastruktūru, piemēram, energotīklu, ūdensapgādes sistēmu un atkritumu apsaimniekošanas sistēmu, attīstību. Tās sistemātiski infrastruktūras projektos iestrādās siltumnīcefekta gāzu emisiju mazināšanas mērķi.
59. ES un tās dalībvalstis atkārtoti uzsver, ka partnervalstīs ir jānodrošina pilnīga atbilstība starptautiskajiem vides un kodoldrošības standartiem.
60. ES un tās dalībvalstis centīsies palielināt potenciālu, kas raksturīgs pilsētām kā ilgtspējīgas un iekļaujošas izaugsmes un inovācijas centriem, ņemot vērā plašākas lauku kopienas to apkārtnē un līdzsvarotu reģionālo attīstību. Tās veicinās iekļaujošu un ilgtspējīgu pilsētattīstību, lai risinātu nevienlīdzības problēmu pilsētās, galveno uzmanību pievēršot tiem, kuriem palīdzība ir vajadzīga visvairāk, tostarp tiem, kas dzīvo neorganizētās apmetnēs un graustu rajonos. Tās atbalstīs partnerus, lai uzlabotu pamatpakalpojumu sniegšanu un taisnīgu piekļuvi pārtikas nodrošinājumam un pieejamiem pienācīgas kvalitātes mājokļiem par pieņemamu cenu un lai uzlabotu dzīves kvalitāti pilsētu iedzīvotājiem, kuru skaits strauji palielinās. Saskaņā ar ANO Jauno pilsētattīstības programmu tās veicinās ilgtspējīgu zemes izmantošanas plānošanu, zemes tirgu taisnīgu pārvaldību, ilgtspējīgu mobilitāti pilsētās un viedas, drošas pilsētas, kas izmanto digitalizācijas un tehnoloģiju radītās iespējas. Tās veicinās iekļaujošas, līdzsvarotas, integrētas teritoriālās un pilsētvides politikas stratēģijas un daudzlīmeņu pārvaldes koordināciju, veidojot ciešākas saites starp lauku un pilsētu teritorijām. Tās palielinās pilsētu noturību pret satricinājumiem un izmantos iespējas, kas radītas, lai izveidotu ekonomiku, kam raksturīgs zems emisiju līmenis un noturība pret klimata pārmaiņām.

#### **2.4. Miers – miermīlīgas un iekļaujošas sabiedrības, demokrātija, efektīvas un atbildīgas iestādes, tiesiskums un cilvēktiesības visiem**

61. Visās partnerībās un instrumentos visās situācijās un visās valstīs, tostarp ar attīstības pasākumiem, ES un tās dalībvalstis veicinās universālās vērtības – demokrātiju, labu pārvaldību, tiesiskumu un cilvēktiesības visiem –, jo tās ir ilgtspējīgas attīstības un stabilitātes priekšnoteikums. Tās atbalstīs vietējā mērogā īstenotus centienus, kas pielāgoti katras sabiedrības vajadzībām un kontekstam, lai veidotu ilgtspējīgas demokrātiskas valstis, kas ir noturīgas pret ārējiem un iekšējiem satricinājumiem, un lai pievērstos faktoriem, kuri veicina neaizsargātību, tostarp nevienlīdzībai.

**Laba pārvaldība, demokrātija, tiesiskums un cilvēktiesības**

Lai panāktu ilgtspējīgu attīstību, būtiska nozīme ir labai pārvaldībai, demokrātijai un tiesiskumam. Tiesiskums ir visu pamattiesību aizsardzības priekšnoteikums. Efektīvas pārvaldības iestādes un sistēmas, kas reaģē uz sabiedrības vajadzībām, sniedz būtiskus pakalpojumus un sekmē iekļaujošu izaugsmi, savukārt iekļaujoši politiskie procesi nodrošina, ka iedzīvotāji var prasīt no amatpersonām atbildību visos līmeņos.

ES un tās dalībvalstis veicinās atbildīgas un pārredzamas iestādes, tostarp valstu parlamentus, un sekmēs līdzdalīgu lēmumu pieņemšanu un publisku piekļuvi informācijai. Tās veicinās neatkarīgas un objektīvas tiesas un atbalstīs to, ka tiek nodrošināta taisnīga piekļuve tiesai, tostarp piekļuve tiesiskajai palīdzībai. Tās atbalstīs spēju veidošanu, kas nepieciešama spēcīgām iestādēm un daudzlīmeņu pārvaldībai, kurā, izmantojot partnerības starp valstu valdībām, reģionālām un vietējām pašvaldībām un īstenojot digitālo risinājumu piedāvāto potenciālu, līdzdarbojas neaizsargātas personas un minoritātes. Tās atbalstīs iniciatīvas, kuru mērķis ir apkarot korupciju un ieviest lielāku pārredzamību un pārskatbildību attiecībā uz publisko finansējumu un sabiedrisko pakalpojumu sniegšanu.

62. ES un tās dalībvalstis atbalstīs vidi, kas ir atvērta un sniedz iespējas pilsoniskajai sabiedrībai, iekļaujošas pieejas un pārredzamību lēmumu pieņemšanā visos līmeņos. Tās turpinās atbalstīt iekļaujošas, pārredzamas un uzticamas vēlēšanas, laikus sniedzot atbalstu visā vēlēšanu ciklā, kā arī veicinot demokrātiskas un atbildīgas politiskās partijas un iedzīvotāju aktīvu līdzdalību visā vēlēšanu procesā. Šajā nolūkā svarīgs instruments ir ES neatkarīgās vēlēšanu novērošanas misijas. ES un tās dalībvalstis atbalstīs un veicinās demokrātisku pārvaldību, ar kuru nodrošina, ka tiek īstenotas tādas pamatbrīvības kā domas, reliģiskās pārliecības vai uzskatu brīvība, pulcēšanās un biedrošanās brīvība, tostarp attiecībā uz atstumtām personām, un kurā tiek ievērotas vispārējās cilvēktiesības neatkarīgi no tā, vai tās ir pilsoniskās, politiskās, ekonomiskās, sociālās vai kultūras tiesības. Tās iestāsies par vārda un uzskatu brīvību un sniegs atbalstu neatkarīgiem un plurālistiskiem plašsaziņas līdzekļiem, kas sagatavo kvalitatīvas ziņas, pamatojoties uz faktiem un datiem.
63. ES un tās dalībvalstis veicinās efektīvas, pārredzamas, neatkarīgas, atvērtas un atbildīgas tiesu sistēmas un sekmēs tiesu pieejamību visiem, jo īpaši nabadzīgajiem un neaizsargātām personām. Tas ietver centienus apkarot noziedzību, tostarp noziedzību un vardarbību pilsētās, un centienus cīnīties pret transnacionālo organizēto noziedzību, kas saistīta ar ieroču, narkotiku vai cilvēku tirdzniecību.
64. Nabadzība, konflikti, situācijas nestabilitāte un piespiedu pārvietošana ir cieši saistītas problēmas, kas jārisina saskaņoti un visaptveroši, tostarp kā daļa no humanitārajiem un attīstības pasākumiem. ES un tās dalībvalstis pievērsīsies to pamatcēloņiem visos līmeņos, sākot ar atstumtību, nevienlīdzību, pārtikas nepietiekamību, cilvēktiesību pārkāpumiem un aizskārumiem, nesodāmību un tiesiskuma trūkumu un beidzot ar vides degradāciju un klimata pārmaiņām.
65. ES un tās dalībvalstis izmantos attīstības sadarbību kā daļu no visiem politikas virzieniem un instrumentiem, lai novērstu, pārvaldītu un palīdzētu atrisināt konfliktus un krīzes, apmierinātu humanitārās vajadzības un veidotu ilgstošu mieru un labu pārvaldību. Attīstības sadarbība joprojām galvenokārt ir vērsta uz nabadzības izskaušanu visos tās aspektos, un no šā mērķa nebūs nekādu noviržu. Tās veicinās visaptverošu pieeju konfliktiem un krīzēm, labāk izmantojot pārejas stratēģijas un ES konfliktu agrīnās brīdināšanas sistēmu, galveno uzmanību pievēršot situācijas nestabilitātei un cilvēku drošībai un atzīstot, ka ilgtspējīga attīstība, humanitārā rīcība, miers un drošība ir savstarpēji saistīti.
66. Lai panāktu ilgtspējīgu attīstību, būtiska nozīme ir miera veidošanai un valsts veidošanai, un tai būtu jānotiek visos līmeņos, sākot ar pasaules mērogu un beidzot ar vietējo līmeni, un visās konflikta cikla stadijās – sākot ar agrīnu brīdināšanu un prevenciju un beidzot ar reakciju uz krīzi un situācijas stabilizēšanu. Saistībā ar attīstības sadarbību ES un tās dalībvalstis var arī veidot sakarus ar drošības sektora dalībniekiem, lai uzlabotu to spējas nodrošināt ilgtspējīgas attīstības mērķu īstenošanu, jo īpaši panākt miermīlīgu un iekļaujošu sabiedrību izveidi. ES un tās dalībvalstis veicinās kopīgus risinājumus drošības un attīstības problēmām, tostarp atbalstot demokrātisku drošības sektora pārvaldību, tā efektivitāti cilvēku drošības garantēšanā un spēju veidošanā. ES un tās dalībvalstis atzīst, ka nepieciešams novērst un



apkarot radikalizāciju, kas izraisa vardarbīgu ekstrēmismu, tostarp veicinot reliģisko iecietību un starpreliģiju dialogu. Tās turpinās atbalstīt aizsargāšanas pienākuma principu un nežēlīgu noziegumu novēršanu. Šajā sakarībā ES un tās dalībvalstis arī turpmāk pastiprinās sadarbību ar ANO un reģionāliem un valsts partneriem.

67. ES un tās dalībvalstis sniegs ieguldījumu drošības sektora reformā, kas var palīdzēt ieviest efektīvu demokrātisku kontroli un pārskatatbildību, uzlabot cilvēku drošību, nodrošināt ilgtspējīgu attīstību un izskaust nabadzību. Drošības sektora reforma ir jāpielāgo partnervalstu vajadzībām drošības jomā, un tās pamatā jābūt skaidrai un noturīgai valstu līdzatbildībai.
68. Nestabilām vai konfliktu skartām valstīm ir nepieciešama īpaša uzmanība un ilgstoša starptautiska iesaiste, lai panāktu ilgtspējīgu attīstību. Ir svarīgi valsts un miera veidošanas mērķi, lai attīstītu vietējo spēju ekonomiskās, sociālās un vides problēmas pilnībā integrēt drošības un attīstības jautājumu risināšanā. Savā attīstības palīdzībā ES un tās dalībvalstis īpašu uzmanību pievēršīs nestabilām un konfliktu skartām valstīm, un tās atbalstīs visneaizsargātākos. Veicinot un aizsargājot cilvēktiesības, demokrātiju, tiesiskumu un labu pārvaldību, tās proaktīvi palīdzēs panākt stabilitāti un drošību, kā arī noturību. Tās visos sava darba virzienos integrēs konflikta kontekstuālo izpratni, lai maksimāli palielinātu pozitīvo ietekmi uz mieru. Tās veicinās pārredzamību, pārskatatbildību un tiesu pieejamību, konfliktu novēršanu, miera uzturēšanu un miera veidošanas procesos veidojot sakarus ar visām ieinteresētajām personām. Tās atbalstīs pārejas tiesiskumu, ar apstākļiem piemērotiem pasākumiem sekmējot patiesību, taisnīgumu, kompensācijas un neatkārtosanas garantijas. Lai panāktu stabilizāciju, ir jāmazina plaisa starp konflikta atrisināšanu un ilgtermiņa reformu procesiem un jāveido uzticība starp valdību un iedzīvotājiem, tostarp iedarbinot pakalpojumu sniegšanu. Šajā kontekstā ES un tās dalībvalstis atjaunos partnerības ar kvalificētiem reģionāliem partneriem. Ar mieru un drošību saistītas iekļaušanās panākumi ir jo īpaši atkarīgi no sadarbības ar vietējiem dalībniekiem un no to līdzatbildības par procesu. Var noderēt salīdzinoša pieredzes apmaiņa starp nestabilām un konfliktu skartām valstīm. ES un tās dalībvalstis pievērsīsies visiem aspektiem saistībā ar seksuālas un ar dzimumu saistītas vardarbības novēršanu un reaģēšanu uz to gan konflikta situācijās, gan pēc to pārciešanas un atbalstīs sievietes kā pozitīvus pārstāvjus konfliktu novēršanā un risināšanā, palīdzības un atveseļošanas procesā un ilgtspējīga miera veidošanā.
69. ES un tās dalībvalstis humanitāros pasākumus un attīstības sadarbību īsteno saskaņotākā un papildinošākā veidā, aktīvi palīdzot veidot individuālo, kopienas, sabiedrības un valsts noturību, vērstoties pret ārkārtīgi lielo nabadzību, novēršot un risinot krīzes, mazinot pastāvīgu neaizsargātību un veidojot pašpalāvēību. Lai rastu ilgtspējīgus risinājumus, ir vajadzīgas daudzu ieinteresēto personu pieejas, iesaiste dažādos līmeņos un ilgtermiņa redzējums. Tas nozīmē stiprināt saikni starp palīdzību, rehabilitāciju un attīstību, tostarp izvēršot padziļinātu informācijas apmaiņu, līdzekļu devēju koordināciju un kopīgi analizējot trūkumus, riskus un neaizsargātības faktorus, un pēc iespējas agrāk panākt kopīgu redzējumu par stratēģiskām prioritātēm. ES un tās dalībvalstis nodrošinās politikas un attīstības dalībnieku iesaistīšanos agrīnā stadijā un ciešu sadarbību starp viņiem jau pašā sākumā, lai papildinātu un pilnveidotu humanitāro dalībnieku intervenci ārkārtas situācijās un agrīnas atgūšanās procesā. To darīs tā, lai tiktu ievēroti humanitārie principi saskaņā ar starptautiskajām humanitārajām tiesībām.
70. ES un tās dalībvalstis cita starpā saskaņā ar Sendai ietvarprogrammu katastrofu riska mazināšanai 2015.–2030. gadam un Parīzes klimata nolīgumu pastiprinās centienus veidot noturību un spēju pielāgoties pārmaiņām. Lai mazinātu negatīvo ietekmi un novērstu to, ka tiek zaudētas dzīvības un iztikas līdzekļi, ir ļoti svarīgi palīdzēt cilvēkiem un kopienām būt labāk sagatavotām, samazināt to pakļautību apdraudējumam un neaizsargātību, kā arī stiprināt spēju izturēt un atgūties no satricinājumiem un katastrofām. ES un tās dalībvalstis savās attīstības sadarbības programmās iekļaus riska novērtējumus un trūkumu analīzi. Tāpat tās saskaņā ar Starptautiskajiem veselības aizsardzības noteikumiem, jo īpaši veidojot valstu un reģionālo veselības aizsardzības sistēmu spējas un uzlabojot informācijas apmaiņu, turpinās veidot sagatavotību pārrobežu draudiem veselībai. Pamatojoties uz atziņām, kas gūtas globālu veselības krīžu gadījumos, ES un tās dalībvalstis turpinās sekmēt starpnozaru iniciatīvas starptautiskā, reģionālā un vietējā līmenī un galveno nozīmi veselības attīstības plānošanā piešķirs horizontālās veselības aprūpes sistēmu stiprināšanas pasākumiem.
71. Migrācija, ilgtspējīga attīstība un stabilitāte ir cieši savstarpēji saistītas. ES un tās dalībvalstis ir apņēmušās rīkoties koordinēti, lai pievērstos neatbilstīgas migrācijas un piespiedu pārvietošanas pamatcēloņiem, piemēram, konfliktiem, valsts nestabilitātei, nedrošībai un atstumtībai, nabadzībai, pārtikas nepietiekamībai, nevienlīdzībai un diskriminācijai, kā arī vides degradācijai, tostarp klimata pārmaiņām. Tās veicinās cilvēktiesības un cieņu pret cilvēkiem, demokrātijas

veidošanu, labu pārvaldību un tiesiskumu, sociālo iekļaušanu un kohēziju, ekonomiskās iespējas ar pienācīgas kvalitātes nodarbinātību un uzņēmumiem, kas orientēti uz cilvēkiem, kā arī politikas telpu pilsoniskajai sabiedrībai. Tās arī cīnīsies pret migrantu kontrabandu un cilvēku tirdzniecību, kas ir nestabilitātes cēloņi. Izšķirīga nozīme ir spēcīgu partnerību veidošanai ar izcelsmes, tranzīta un galamērķa valstīm un ilgtspējīgām ilgtermiņa politikas stratēģijām, kas pievēršas šīs problēmas dažādajām dimensijām.

### 3. PARTNERĪBA – ES KĀ PROGRAMMAS 2030. GADAM ĪSTENOŠANAS DZINĒJSPĒKS

72. Kaut arī tiek atzīts, ka par savu ekonomisko un sociālo attīstību galvenokārt atbild pati valsts, visām valstīm un visām ieinteresētajām personām, kas darbojas partnerībā, ir jāīsteno Programma 2030. gadam. Attīstības joma paplašinās, ietverot arvien vairāk jaunu dalībnieku. Parlamenti, politiskās partijas, reģionālās un vietējās pašpārvaldes, pētniecības iestādes, labdarības organizācijas, kooperatīvi, privātais sektors un pilsoniskā sabiedrība ir kļuvuši par ļoti nozīmīgiem partneriem visneaizsargātāko un atstumtu personu sasniegšanā. Tādas vides veicināšana un aizsargāšana, kurā šie attīstības jomas dalībnieki var droši darboties, ir būtiska, lai panāktu ilgtspējīgu attīstību.

#### 3.1. Labāka sadarbība

73. Reaģējot uz globālām problēmām, ES un tās dalībvalstis vēl vairāk uzlabos veidu, kā tās īsteno savu sadarbību, tostarp labāk sastrādājoties, ņemot vērā savas attiecīgās salīdzinošās priekšrocības. Tas nozīmē arī efektivitātes un ietekmes uzlabošanu ar lielāku koordināciju un saskaņotību, piemērojot attīstības efektivitātes principus un īstenojot attīstības sadarbību kā vienu daļu no vispārējās iekšējās un ārējās darbības, ar ko veicina Programmas 2030. gadam īstenošanu. Lai efektīvāk īstenotu savus mērķus un ievērojot galveno mērķi izskaust nabadzību, ES politikai attīstības jomā vajadzētu būt tādai, ko var pielāgot atbilstoši mainīgajām vajadzībām, krīzēm un prioritātēm un kas spēj reaģēt uz tām.
74. ES un tās dalībvalstis starptautiskos forumos saskaņos un izstrādās vienotas nostājas jautājumos, kas saistīti ar attīstības politiku. Tas palielinās ES un dalībvalstu kolektīvo ietekmi un veicinās efektīvākas daudzpusējās diskusijas.
75. ES un tās dalībvalstis valsts līmenī uzlabos kopīgu plānošanu attīstības sadarbības jomā, lai, apvienojot savus resursus un spējas, palielinātu kolektīvo ietekmi. Kopīga plānošana būtu jāveicina un jāstiprina, taču vienlaikus tai jābūt brīvprātīgai, elastīgai, iekļaujošai un pielāgotai konkrētu valstu apstākļiem, un tai būtu jāļauj ES un dalībvalstu plānošanas dokumentus aizstāt ar ES kopīgās plānošanas dokumentiem. Šajā procesā būtiska ir partnervalstu iesaiste, apropriējums un līdzatbildība. Kopīgā plānošana būtu jāvada, balstoties uz partnervalsts stratēģiju attīstības jomā, un tā būtu jāsaista ar partnervalsts prioritātēm attīstības jomā. ES un tās dalībvalstis sadarbosies, lai izstrādātu stratēģiskus atbildes reakcijas pasākumus, balstoties uz kopīgām zināšanām, pievienoto vērtību, gūtajām atziņām un kopīgu analīzi par apstākļiem attiecīgajā valstī, tostarp nabadzību un ilgtspējību, un valsts vispārējām attiecībām ar ES. To darot, tās ņems vērā attīstības finansēšanai pieejamos līdzekļus saskaņā ar ARP. ES un tās dalībvalstis arī centīsies panākt labāku koordināciju un sinerģijas nestabilās un konfliktu skartās valstīs, tostarp izmantojot kopīgās plānošanas procesus un kopīgu konflikta analīzi. Tas arī palīdzēs īstenot Jauno kursu iesaistei nestabilās valstīs.
76. No kopīgas ES plānošanas izrietošu kopīgu ES risinājumu pastiprināta izmantošana var nodrošināt to, ka ES un tās dalībvalstīm uz vietas ir lielāka ietekme un tās ir pamanāmākas. Šī pieeja palīdzēs apvienot resursus, samazināt sadrumstalotību un palielināt efektivitāti. Lai saglabātu tempu, dialogu papildinātu ar informāciju un uzlabotu savstarpējo pārskatatbildību, kopīgās atbildes reakcijas pamatelementi būs kopīgas uzraudzības un rezultātu sistēmas. Kopīgajai plānošanai vajadzētu būt atvērtai citiem svarīgiem līdzekļu devējiem un starptautiskiem dalībniekiem, ja ES un dalībvalstu pārstāvniecības ir atzinušas, ka tas ir svarīgi valsts līmenī.
77. ES un tās dalībvalstis arī centīsies atbalstīt partnervalstis, visos attiecīgajos gadījumos veicot kopīgu īstenošanu. Kopīga īstenošana ir viens no veidiem, kā veicināt saskaņotāku, efektīvāku un koordinētāku ES atbalstu, kura pamatā ir kopīgi mērķi izvēlētos nozarēs vai konkrēti starpnozaru jautājumi un kurš ir pielāgots apstākļiem attiecīgajā valstī. Kopīgas īstenošanas pamatā būs kopīgas analīzes, tajās ņems vērā pieejamos resursus, un tās tiks kopīgi uzraudzītas un izvērtētas. Kopīga īstenošana var notikt valsts, reģionālā vai globālā līmenī, un attiecīgos gadījumos tā var būt saistīta ar citām ārējās darbības jomām.

78. Kopīgā īstenošana būs iekļaujoša un atvērta visiem ES partneriem, kas piekrīt kopējam redzējumam un var to veicināt, tostarp dalībvalstu aģentūrām un to attīstības finanšu iestādēm, privātajam sektoram, pilsoniskajai sabiedrībai un akadēmiskajām aprindām. Vajadzības gadījumā tas var ietvert arī citas līdzīgi domājošas valdības, Apvienoto Nāciju Organizāciju un citas starptautiskas un reģionālas organizācijas un finanšu iestādes. Kopīgā īstenošana var ietvert dažādus finansēšanas mehānismus, piemēram, līdzfinansēšanu un deleģētu sadarbību, kā arī īstenošanas līdzekļus, kas nav saistīti ar finansēm, un to pamatā vajadzētu būt dažādu dalībnieku salīdzinošajām priekšrocībām un paraugprakses apmaiņai. Šajā sakarībā ES un dalībvalstis arī turpmāk izmantos visu dalībvalstu pieredzi, tostarp pārejas posmā gūto pieredzi, un turpinās dalīties tajā.
79. Attīstības plānošanā, kas balstīsies uz ģeogrāfisko izcelsmi vai tematiskiem principiem, tiks ievērota daudzgadu pieeja. Savā attīstības sadarbībā ES un tās dalībvalstis izmantos dažādus un papildinošus mehānismus (piemēram, projektu palīdzību, nozaru programmu atbalstu, nozaru un vispārējā budžeta atbalstu) un palīdzības sniegšanas veidus (tostarp mērķsadarbību, tehnisku palīdzību un spēju veidošanu) saskaņā ar to, kas katrā valstī atbilstoši tās spējām, vajadzībām un sniegtam darbosies vislabāk, ņemot vērā konkrētos apstākļus.
80. ES un tās dalībvalstis attiecīgos gadījumos arī apsvērs iespējas apvienot resursus un piemērot ātru un elastīgu lēmumu pieņemšanu un īstenošanu, lai maksimāli palielinātu ES attīstības sadarbības ietekmi, efektivitāti un redzamību saistībā ar IAM sasniegšanu, izmantojot iniciatīvas, jo īpaši ES trasta fondus, ko izmanto, lai rīkotos ārkārtas situācijās, ārkārtas situāciju seku pārvarēšanai vai tematisku darbību veikšanai, kuras var sniegt iespējas ES, dalībvalstīm un citiem attīstības jomas partneriem īstenot efektīvu vienotu rīcību. Tiem būtu jānodrošina administratīvā efektivitāte un pievienotā vērtība, un tiem vajadzētu būt iekļaujošiem, iesaistot visus līdzekļu devējus, arī mazos līdzekļu devējus. Komisija nodrošinās pārredzamību, cita starpā regulāri sniedzot informāciju Eiropas Parlamentam un Padomei un tiem pienācīgi iesaistoties attiecīgās vadības struktūrās saskaņā ar piemērojamiem ES tiesību aktiem. Trasta fondi piemēros visu attīstības efektivitātes principu klāstu un tiks izmantoti, ievērojot ilgtermiņa attīstības prioritātes, valsts un ES valstu stratēģijas un citus attiecīgus instrumentus un programmas.
81. Saskaņotais darbs, ko ES un tās dalībvalstis veic attiecībā uz budžeta atbalstu, palīdzēs veicināt IAM īstenošanas centienus partnervalstīs, uzlabos makroekonomikas un publisko finanšu pārvaldību, kā arī uzņēmējdarbības vidi. Budžeta atbalsts, ja tas piemērojams un kopā ar tiem, kas vēlas piedalīties, tiks izmantots, lai stiprinātu partnerību, politisko dialogu, valsts līdzatbildību un savstarpējo pārskatatbildību ar jaunattīstības valstīm, balstoties uz kopīgiem principiem, mērķiem un interesēm un reaģējot uz partnervalstu politiskajiem, ekonomikas un sociālajiem apstākļiem. Budžeta atbalstu piemēros saskaņā ar attīstības efektivitātes principiem un gadījumos, kad būs piemēroti apstākļi un ieviestas efektīvas pārvaldības kontroles sistēmas, un papildinās ar spēju veidošanu, zināšanu un kompetences nodošanu. Tādējādi tas papildinās jaunattīstības valstu centienus palielināt ieņēmumus un labāk izlietot līdzekļus ilgtspējīgas attīstības atbalstam, un veicināt iekļaujošu izaugsmi un darbvietu radīšanu, nabadzības izskaušanu, nevienlīdzības mazināšanu un miermīlīgas sabiedrības. Budžeta atbalsts var arī palīdzēt vērsties pret nestabilitātes cēloņiem un veicināt stabilitāti un valsts veidošanu valstīs, kuras ir nestabilā situācijā vai pārejas procesā.
82. Vēl viens svarīgs līdzeklis, ar ko īstenot Programmu 2030. gadam, ir dotāciju un aizdevumu kombinēšana – veids, kā piesaistīt papildu privāto finansējumu. Šī kombinēšana attiecas uz visiem reģioniem saistībā ar ES ārējo sadarbību nozarēs, kas ietver enerģētiku, transportu un ūdens infrastruktūru, atbalstu mazajiem un vidējiem uzņēmumiem, sociālos sektorus un vidi. Būs vajadzīga privātā sektora ciešāka iesaiste, izmantojot inovatīvus finanšu instrumentus, ar ko palīdzēs ilgtspējīgai attīstībai, tostarp rīcībai klimata jomā, piesaistīt vairāk privātā finansējuma. Nodrošinot papildināmību un galveno uzmanību vēršot uz attīstības svarīgumu, kombinēšanu izmantos, lai uzlabotu efektivitāti un novērstu tirgus nepilnības, vienlaikus ierobežojot tirgus darbības traucējumus. Kombinēšanas pasākumi veicinās korporatīvo sociālo atbildību, tostarp īstenojot attiecīgās starptautiski saskaņotas pamatnostādnes, principus un instrumentus. Kombinēšana ir Eiropas Ārējo investīciju plāna nozīmīga sastāvdaļa. Cieša partnerība ar Eiropas Investīciju banku (EIB) un citām dalībvalstu finanšu iestādēm būs viens no svarīgākajiem ES finanšu kombinēšanas pasākumu elementiem. Tiks iesaistītas arī citas starptautiskas finanšu iestādes.

### 3.2. Stiprākas un iekļaujošākas daudzu ieinteresēto personu partnerības veicināšana

83. ES pieeja IAM īstenošanai balstās uz stiprākām partnerībām. Lai veicinātu Programmas 2030. gadam īstenošanu, ES un tās dalībvalstis ciešāk sadarbosies ar visiem citiem svarīgiem dalībniekiem un stiprinās to spējas attiecībā uz demokrātisku līdzdalību. Parlamentiem un politiskām partijām, kā arī reģionālai un vietējai pašpārvaldei ir pilnībā jāpilda savas attiecīgās funkcijas, tostarp kontroles funkcija – kopā ar valstu valdībām –, un aktīvi jāpiedalās lēmumu pieņemšanā. Tas ietver arī valstu un reģionālo parlamentu svarīgo funkciju likumdošanā, budžetu apstiprināšanā un atbildības prasīšanā no valdībām.
84. Valstu valdībām ir galvenā atbildība par Programmas 2030. gadam īstenošanu. Saistībā ar partnervalstīm ES un tās dalībvalstis atkārtoti pievērsīs uzmanību valsts līdzatbildībai, partnerībai un dialogam, lai veicinātu lielāku efektivitāti. Tās atbalstīs visaptverošu un iekļaujošu plānošanu jaunattīstības valstīs, kuras pamatā būs valsts un vietēja mēroga attīstības stratēģijas, programmas un budžeti. Tās veicinās atklātus valdības dialogus ar visām ieinteresētajām personām lēmumu pieņemšanas, plānošanas, īstenošanas un pārskatīšanas posmos. Šādi procesi valstu valdībām palīdzēs novērtēt pieejamos īstenošanas līdzekļus, atklāt trūkumus un izvēlēties attīstībai un cita veida starptautiskai sadarbībai atbilstošās jomas.
85. Daži no galvenajiem mērķiem būs veidot jaunattīstības valstu spējas īstenot Programmu 2030. gadam vietējā, reģionālā un valsts līmenī, sekmēt politikas vidi, kas sniedz iespējas, jo īpaši visatstumtākajām kopienām, un atbalstīt pieredzes gūšanu un zināšanu apmaiņu. Tas ietvers atbalstu ar mērķi mobilizēt un efektīvi izmantot vietējo publisko finansējumu, kas ir par citiem nesalīdzināmi lielāks un stabilāks ilgtspējīgas attīstības finansēšanas avots. Tas nozīmēs arī veicināt e-pārvaldes sistēmas efektīvai nodokļu iekasēšanai un pārredzamai publisko līdzekļu izmantošanai. ES un tās dalībvalstis atbalstīs spēju veidošanu saistībā ar valstij piederošām uzraudzības sistēmām, kvalitatīvu datu vākšanu, sadalīšanu un analīzi, tostarp izmantojot digitālus uzraudzības instrumentus, un lai nodrošinātu politikas saskaņošanu ilgtspējīgas attīstības jomā.
86. Lielākās daļas IAM sasniegšana ir lielā mērā atkarīga no vietējās un reģionālās pašpārvaldes aktīvas iesaistes. ES un tās dalībvalstis atbalstīs pārredzamību, pārskatatbildību un attiecīgā gadījumā decentralizācijas reformas ar mērķi sniegt iespējas reģionālai un vietējai pašpārvaldei īstenot labāku pārvaldību un labāk ietekmēt attīstību, kā arī labāk risināt nevienlīdzības problēmas valstī. Tās atbalstīs procesus, kuru mērķis ir palīdzēt cilvēkiem efektīvi mijiedarboties ar vietējo pašvaldību visos politikas plānošanas un īstenošanas posmos, un pastiprinās savu sadarbību ar vietējās pašpārvaldes un citām vietējā mēroga iestādēm, izmantojot arī decentralizētu sadarbību.
87. Lai sekmīgi īstenotu Programmu 2030. gadam, ir arī jāveido stiprākas partnerības ārpus valdībām. ES un tās dalībvalstis paplašinās partnerības ar privāto sektoru, pilsonisko sabiedrību, tostarp arodbiedrībām un darba devēju organizācijām, daudzpusējām un reģionālām organizācijām, akadēmiskajām aprindām, diasporām un citām svarīgām ieinteresētajām personām. Tās turpinās atbalstīt spēju veidošanu šiem dalībniekiem, lai tie varētu pilnībā piedalīties ilgtspējīgas attīstības stratēģiju izstrādē, īstenošanā, uzraudzībā un izvērtēšanā.
88. ES un tās dalībvalstis padziļinās savas partnerības ar pilsoniskās sabiedrības organizācijām ilgtspējīgas attīstības atbalstam. Tās sekmēs darbības telpu un stimulējošu vidi pilsoniskās sabiedrības organizācijām, ietverot pilnīgu sabiedrības līdzdalību, lai tās varētu pildīt savas funkcijas kā neatkarīgi aizstāvji, īstenotāji un pārmaiņu rosinātāji, veidojot izglītību un izpratni attīstības jautājumos, uzraugot iestādes un prasot no tām atbildību. Tās atbalstīs pilsoniskās sabiedrības organizāciju apņemšanos īstenot efektīvu, pārredzamu, pārskatatbildīgu un uz rezultātiem vērstu attīstības sadarbību.
89. ES un tās dalībvalstis atzīst, ka privātajam sektoram kā ilgtermiņa ilgtspējīgas attīstības dzinējspēkam ir izšķiroša loma un ka ar to ir jāveido sakari, izmantojot strukturētu dialogu un kopīgus attīstības mērķus. ES un tās dalībvalstis izstrādās praktisku partnerības kārtību, kas ir kopīga, pārredzama un atvērta uzņēmumu, iedzīvotāju un citu ieinteresēto personu līdzdalībai. Tās atbalstīs ilgtspējīgas un ētiskas uzņēmējdarbības prakses un radīs stimulus privāta sektora ieguldījumiem ilgtspējīgā pasaules attīstībā.

90. ES un tās dalībvalstis pastiprinās savas partnerības ar daudzpusējām organizācijām, tostarp Apvienoto Nāciju Organizācijas sistēmu, Starptautisko Valūtas fondu, Pasaules Bankas grupu, reģionālās attīstības bankām, G7, G20, ESAO un citām reģionālām un daudzpusējām institūcijām. Tās mudinās šīs organizācijas savu stratēģisko plānošanu un darbības saskaņot ar Programmu 2030. gadam un sekmēs savstarpēju un koordinētu atbalstu tās īstenošanai, pilnībā pieskaņojoties valsts stratēģijām ilgtspējīgas attīstības jomā. Lai uzlabotu ANO un tās attīstības sistēmas efektivitāti, ES un tās dalībvalstis veicinās tādas reformas un sinerģijas ANO – gan centrālajā līmenī, gan valstu līmenī –, kuru mērķis ir panākt, lai ANO sistēma darbotos kā viens dalībnieks. ES un tās dalībvalstis veicinās jaunattīstības valstu līdzdalību daudzpusēju organizāciju vadībā.

### 3.3. Attīstības partnerību pielāgošana, lai atspoguļotu spējas un vajadzības

91. Sadarbība attīstības jomā arī turpmāk būs vērsta uz konkrētu valsti vai reģionu, pamatojoties uz partneru pašu vajadzībām, stratēģijām, prioritātēm un resursiem. ES un tās dalībvalstis sadarbosies ar jaunattīstības valstīm arvien diversificētākā un pielāgotākā veidā. Partnerībām būtu jāaptver attīstības sadarbība un finansiālā palīdzība, taču tām būtu jāietver arī virkni stratēģiju, politikas virzienu un instrumentu, lai atspoguļotu jaunattīstības valstu apstākļu pieaugošo daudzveidību.
92. Pilnībā ievērojot katras dalībvalsts prioritātes, ES un tās dalībvalstu attīstības sadarbība tiks mērķtiecīgi virzīta tur, kur tā ir visvairāk vajadzīga un kur tai var būt vislielākā ietekme, jo īpaši – vismazāk attīstītajās valstīs un nestabilās un konfliktu skartās situācijās. Šajās valstīs – lielākoties Āfrikā – dzīvo ievērojama un aizvien pieaugoša pasaules nabadzīgo iedzīvotāju daļa, un tām ir vismazāk iespēju piesaistīt finanses un vismazāk līdzekļu IAM sasniegšanai. Tās arī turpmāk būs ļoti atkarīgas no starptautiskajām publiskajām finansēm. Ar visvairāk atvieglotiem noteikumiem saistītās starptautiskās publisko finanšu plūsmas, īpaši dotācijas, būtu līdzsvaroti jāvirza uz tām valstīm, kurām tās ir visvairāk vajadzīgas, tostarp tām, kas ir nestabilā situācijā. ES un tās dalībvalstis pievērsīs uzmanību konkrētām problēmām valstīs, kas no zema ienākumu līmeņa pāriet uz vidēja ienākumu līmeņa statusu.
93. ES un tās dalībvalstis iesaistīsies attīstības sadarbībā, politikas dialogā un partnerībās ar valstīm ar vidējiem ienākumiem (MIC) jautājumos, kas attiecas uz ilgtspējīgu attīstību, nabadzības izskaušanu, ieilgušām bēgļu krīzēm un citām kopīgām interesēm. Tās attiecīgi kombinēs sadarbību politikas, drošības, ekonomikas, zinātnes, tehnikas, tehnoloģiju un finanšu jomā. Dialogos par valsts politiku un reformām ņems vērā MIC dažādību, tie veicinās savstarpējas intereses, un tajos apzinās kopīgas prioritātes, partnerības un sadarbības principus. Tās atbalstīs IAM īstenošanu, ar ko nodrošina vienotu un integrētu sadarbības sistēmu, pievērsoties arī globālajiem sabiedriskajiem labumiem un izaicinājumiem.
94. Daudzās MIC joprojām ir liels skaits cilvēku, kas dzīvo nabadzībā, un tajās bieži vien ir ļoti augsts nevienlīdzības un sociālās atstumtības līmenis. Viens no svarīgākajiem uzdevumiem attiecībā ar MIC būs nodrošināt, lai, ar vienlīdzīgu labklājības veidošanu un sadali risinot nabadzības problēmas, kā arī formālus un neformālus šķēršļus sociālajai iekļautībai, neviens netiktu atstāts novārtā. ES un tās dalībvalstis pievērsīsies arī vajadzībai paātrināt un atbalstīt ilgtspējīgu patēriņa un ražošanas modeļu veicināšanu, atkritumu samazināšanu, ķīmisko vielu atbildīgu apsaimniekošanu un resursu efektīvu izmantošanu. ES un tās dalībvalstis strādās, lai dalītos speciālajās zināšanās un sekmētu tehnoloģiju nodošanu un labas prakses apmaiņu, tostarp veidojot uzņēmējdarbības platformas mikrouzņēmumiem, mazajiem un vidējiem uzņēmumiem, lai mudinātu veikt atbildīgus ieguldījumus un fiskālās reformas par labu atjaunojamiem energoresursiem, dabas resursu ilgtspējīgai apsaimniekošanai un labas pārvaldības, tiesiskuma un cilvēktiesību veicināšanai.
95. ES un tās dalībvalstis tieksies arī pēc inovatīviem veidiem sadarbībā ar attīstītākām jaunattīstības valstīm, ietverot finansiālu sadarbību un arī cita veida pasākumus, jo šīm valstīm ir mazāk nepieciešami vai nav nepieciešami palīdzības veidi ar atvieglotiem noteikumiem. Šīm valstīm ir būtiska nozīme Programmas 2030. gadam īstenošanā, un kā lielām ekonomikām tām ir arvien lielāka ietekme uz globālajiem sabiedriskajiem labumiem un izaicinājumiem, tostarp klimata pārmaiņām.



### Inovatīvi veidi sadarbībā ar attīstītākām jaunattīstības valstīm

Attīstītākām jaunattīstības valstīm ir svarīga ietekme un iespaids to reģionos, tostarp kā reģionālas stabilitātes avotiem. Strauji paplašinās to sadarbība ar citām jaunattīstības valstīm, un tā ir nozīmīga daļa no visas starptautiskās sadarbības.

ES un tās dalībvalstis veidos jaunas partnerības ar attīstītākām jaunattīstības valstīm, lai veicinātu Programmas 2030. gadam īstenošanu, izmantojot plašāku sadarbības klāstu. Šo partnerību pamatā ir dialogs par valsts politiku un reformām. Politikas dialogi veicinās savstarpējas intereses, un tajos tiks apzinātas kopīgas prioritātes, partnerības un sadarbības principi IAM īstenošanai, ar ko nodrošina vienotu un integrētu sadarbības sistēmu. Šīs jaunās partnerības veicinās paraugprakses apmaiņu, tehnisko palīdzību un dalīšanos zināšanās. Turklāt ES un tās dalībvalstis sadarbosies ar šīm valstīm, lai veicinātu jaunattīstības valstu sadarbību un trīspusējo sadarbību atbilstoši attīstības efektivitātes principiem.

96. Konsenss noteiks reģionālus nolīgumus, sistēmas, stratēģijas, partnerības un politiku attiecībā uz visām jaunattīstības valstīm, un tie būs balstīti uz kopīgiem mērķiem, principiem un vērtībām. Tie veicinās Programmas 2030. gadam īstenošanu reģionālā līmenī ar partnervalstīm, tostarp Āfrikas, Karību jūras reģiona un Klusā okeāna valstīm, kā arī partnervalstīm Latīņamerikā un Āzijā.
97. Šis konsenss noteiks arī virzienu ES darbībām kaimiņreģionu jaunattīstības valstīs saskaņā ar Eiropas kaimiņattiecību politiku. ES un tās dalībvalstis savās kaimiņvalstīs izmantos dažādu instrumentu apvienojumu, kas saskan ar citām ES darbībām, kuras veic sakarā ar Programmu 2030. gadam.

#### 4. PIEEJU PASTIPRINĀŠANA ES IETEKMES UZLABOŠANAI

##### 4.1. Visu īstenošanas līdzekļu mobilizēšana un efektīva izmantošana

98. Lai atspoguļotu Adisabebas rīcības programmā un Programmā 2030. gadam izklāstīto sistēmu, ES un tās dalībvalstīm ir jāpielāgo sava pieeja ar mērķi mobilizēt un efektīvi izmantot visus īstenošanas līdzekļus, tostarp ar inovatīviem finansēšanas mehānismiem. Tādēļ visos līmeņos atkārtoti jākoncentrējas uz stimulējošas un sekmējošas politikas vides veidošanu. Tas nozīmē arī mobilizēt un efektīvi izmantot vietējās un starptautiskās publiskās finanses, mobilizēt vietējo un starptautisko privāto sektoru, stiprināt partnervalstu spējas nodrošināt pārmaiņas, veicināt tirdzniecību un ieguldījumus, sekmēt zinātni, tehnoloģijas un inovāciju, kā arī pievērsties migrācijas radītajiem izaicinājumiem un izmantot migrācijas pozitīvo ietekmi.
99. ES un tās dalībvalstis sadarbosies ar partnervalstīm, lai veicinātu stabilu politikas vidi Programmas 2030. gadam īstenošanai. Tās atbalstīs valstu spēju formulēt un īstenot iekļaujošu valsts ilgtspējīgas attīstības politiku un rezultātu sistēmas, kā arī pastiprināt pārskatatbildību un reaģēšanu uz iedzīvotāju vajadzībām. Tās veicinās politikas stratēģijas, kas saista attīstību sekmējošas publiskās un privātās darbības, un vidi, kura stimulē iekļaujošu ilgtspējīgu izaugsmi un taisnīgu tās labumu sadali ar valstu budžetu starpniecību. Savu attīstības sadarbību tās plānos, galveno uzmanību pievēršot tam, lai stiprinātu pašu valstu spējas īstenot Programmu 2030. gadam un apmierināt savu iedzīvotāju vajadzības un vēlmes.
100. ES un tās dalībvalstis vairāk koncentrēsies uz papildu vietējo resursu radīšanu ilgtspējīgai attīstībai partnervalstīs. Tas nozīmēs arī veicināt vietējo resursu mobilizēšanu, sekmēt vidi vietējo privāto finanšu plūsmu palielināšanai, veicināt starptautisku tirdzniecību kā attīstības dzinējspēku un apkarot nelikumīgas finanšu plūsmas.

**Vietējo resursu mobilizēšana un izmantošana**

Visos valdību centienos, kuru mērķis ir panākt iekļaujošu izaugsmi, izskaust nabadzību un nodrošināt ilgtspējīgu attīstību, būtiska nozīme ir lielākai vietējo resursu mobilizēšanai. Tā padara ilgtspējīgas attīstības finansēšanu paredzamāku un stabilāku un mazina atkarību no palīdzības. Apvienojumā ar publisko izdevumu pareizu pārvaldību tā nodrošina vairāk sabiedrisko labumu un pakalpojumu tur, kur tie ir nepieciešami, nostiprinot sociālo līgumu starp valdību un iedzīvotājiem.

ES un tās dalībvalstis veicinās efektīvu un lietderīgu resursu mobilizēšanu un izmantošanu, tostarp ar tādām iniciatīvām kā "Ieņēmumu palielināšanas un izdevumu uzlabošanas pieeja". Tās pievērsīsies tādiem jautājumiem kā izvairīšanās no nodokļu maksāšanas, nodokļu apiešana un nelikumīgas finanšu plūsmas, kā arī nodokļu sistēmu un sociālās aizsardzības finansēšanas rezultativitāte, efektivitāte un godīgums. ES un tās dalībvalstis arī atbalsta Adisabebas nodokļu iniciatīvu un ESAO/G20 darbu, kura mērķis ir risināt nodokļu bāzes samazināšanas un peļņas novirzīšanas problēmu, ietverot ziņošanu par katru valsti un nodokļu informācijas apmaiņu, lai nodrošinātu, ka uzņēmumi maksā nodokļus atbilstoši savai komercdarbībai un peļņai. Tās atbalsta jaunattīstības valstu dalību globālajā nodokļu pārvaldībā, attiecīgās starptautiskās diskusijās un standartu noteikšanas procesos, tostarp Pasaules forumā par pārredzamības un informācijas apmaiņas jautājumiem nodokļu jomā un G20/ESAO diskusijās. Tās apņemas panākt saskaņotību starp savu nodokļu politiku un tās ietekmi uz jaunattīstības valstīm.

101. Vietējām publiskajām finansēm ir izšķiroša nozīme Programmas 2030. gadam īstenošanā visās valstīs. ES un tās dalībvalstis palielinās atbalstu jaunattīstības valstu centieniem pastiprināt ienākumu mobilizāciju, parādu un publisko izdevumu pārvaldību, attīstīt nodokļu sistēmas, uzlabot publisko izdevumu lietderību un efektivitāti un pakāpeniski izbeigt videi kaitīgas fosilo kurināmo subsīdijas. Oficiālajai attīstības palīdzībai joprojām ir nozīmīga loma, papildinot valstu, jo īpaši visnabadzīgāko un visneaizsargātāko valstu, centienus mobilizēt vietējos resursus. ES un tās dalībvalstis var palīdzēt uzlabot publisko ieguldījumu efektivitāti partnervalstīs, atbalstot makroekonomikas un fiskālās stabilitātes sistēmas, pārdomātu nozaru politiku un reformas, visaptverošas gada un vidēja termiņa budžeta sistēmas un pareizas publisko finanšu pārvaldības sistēmas, tostarp pārredzamus un ilgtspējīgus publiskos iepirkumus.
102. ES un tās dalībvalstis dāsni gādā par sadarbību attīstības jomā – pēdējos gados tās ir sniegušas vairāk nekā pusi no OAP visā pasaulē. Kaut arī OAP daļa jaunattīstības valstīm kopumā ir kvantitatīvi maza, OAP ir liels finansējuma avots visnabadzīgākajām valstīm un vismazāk attīstītajām valstīm, kurām trūkst vietējo spēju gūt finansējumu no citiem avotiem. OAP var arī palīdzēt piesaistīt citus īstenošanas līdzekļus, jo īpaši vietējo publisko finansējumu un privātā sektora ieguldījumus, kā arī zinātni, tehnoloģiju un inovāciju.
103. ES kopīgi apņemas Programmas 2030. gadam darbības laikā kā OAP piešķirt 0,7 % no nacionālā kopienākuma (NKI). Lai resursus virzītu tur, kur tie visvairāk nepieciešami, jo īpaši uz vismazāk attīstītajām valstīm un nestabilām un konfliktu skartām valstīm, ES arī apņemas kolektīvi sasniegt mērķi īstermiņā uz vismazāk attīstītajām valstīm novirzīt 0,15–0,20 % OAP/NKI un Programmas 2030. gadam darbības laikā sasniegt 0,20 % OAP/NKI, ko novirza uz vismazāk attīstītajām valstīm. ES un tās dalībvalstis arī atzīst, ka jaunattīstības valstis Āfrikā saskaras ar īpašām problēmām. Šajā sakarībā ES uzsver, cik svarīgi ir virzīt OAP uz minēto kontinentu, vienlaikus pilnībā respektējot katras dalībvalsts prioritātes attīstības palīdzības jomā. ES un tās dalībvalstis vēlreiz apstiprina visas savas individuālās un kolektīvās OAP saistības, un tās veiks reālas un pārbaudāmas darbības, lai šīs saistības izpildītu. Tās turpinās uzraudzīt virzību un katru gadu ziņos, lai būtu iespējama pārredzamība un publiska atbildība.
104. ES un tās dalībvalstis arī turpinās izvērst klimata finansējuma piesaistīšanu globālo centienu ietvaros, jo īpaši, stingri atbalstot klimata pārmaiņu mazināšanas un pielāgošanās pasākumus jaunattīstības valstīs atbilstoši saistībām, ko paredz ANO Vispārējā konvencija par klimata pārmaiņām un Parīzes nolīgums. Tās atzīst, ka ir jāpalielina darbs un finansējums ar mērķi pielāgoties klimata pārmaiņām un ierobežot globālo sasīšanu, tostarp izmantojot ārpolitiku un attīstības sadarbības politiku. Tās centīsies attīstības sadarbības programmās stiprināt un palielināt papildu ieguvumus klimata jomā. ES un tās dalībvalstis ir apņēmušas sniegt savu ieguldījumu attīstīto valstu mērķa sasniegšanā, proti, līdz

2020. gadam un katru gadu līdz 2025. gadam kopīgi mobilizēt USD 100 miljardus gadā klimata pārmaiņu mazināšanas un pielāgošanās pasākumiem, izmantojot daudz un dažādus avotus, instrumentus un kanālus. ES un tās dalībvalstis turpinās politisko dialogu, lai pastiprinātu citu līdzekļu devēju saistības.

105. ES un tās dalībvalstis turpinās gādāt par to, lai OAP būtu mērķtiecīga un lai to izmantotu stratēģiski un saskaņoti ar citiem īstenošanas līdzekļiem no visiem avotiem. Šajā sakarībā ES iesaistīsies iniciatīvās, kuru mērķis ir labāk novērtēt visu attīstības finansēšanas spektru, piemēram, ESAO ierosinātajā pasākumā "Kopējais oficiālais atbalsts ilgtspējīgai attīstībai".
106. Ar attīstības sadarbību tiks atbalstītas partnervalstis, lai ar savu dalību pasaules tirdzniecībā tās varētu radīt iekļaujošu izaugsmi, kā arī tiks palielināts ES tirdzniecības politikas ieguldījums ilgtspējīgā attīstībā. Attīstības sadarbība palīdzēs panākt to, ka tirdzniecības nolīgumos pastiprināti iekļauj sadaļas par tirdzniecību un ilgtspējīgu attīstību un tās tiek intensīvāk īstenotas, neaizsargātām valstīm ir vieglāk iegūt preferenciālu piekļuvi ES tirgum un tiek vairāk atbalstīta taisnīga un ētiska tirdzniecība, un tiek pilnveidoti politikas pasākumi, ar ko nodrošina piegādes ķēžu atbildīgu pārvaldību. Tas nozīmē atbalstīt arī to, ka tiek īstenoti ekonomisko partnerattiecību nolīgumi un brīvās tirdzniecības nolīgumi ar jaunattīstības valstīm, kā arī vienpusējas preferences, piemēram, beznodokļu un bezkvotu piekļuve ES tirgum, kas vismazāk attīstītajām valstīm piešķirtas saskaņā ar vienošanos "Viss, izņemot ieročus". Labāka palīdzības un sadarbības programmu koordinācija šajās jomās ļaus ES izmantot iespējas un veidot ciešākas tirdzniecības attiecības, lai veicinātu šo uz vērtībām balstīto pieeju attiecībā uz mūsu tirdzniecības partneriem.
107. ES un tās dalībvalstis veicinās citu īstenošanas līdzekļu, tostarp zinātnes, tehnoloģiju un inovācijas, izmantošanu. Tās centīsies maksimāli palielināt zinātnes, tehnoloģiju un inovācijas radītās iespējas, lai meklētu jaunus globālo problēmu risinājumus, ņemot vērā darbu, ko paveicis tehnoloģiju veicināšanas mehānisms, tehnoloģiju banka vismazāk attīstītajām valstīm un citas attiecīgās organizācijas. Tās turpinās ieguldīt pētniecībā un izstrādē jaunattīstības valstīs un to labā, tostarp, lai uzlabotu valstu inovāciju sistēmas. Tās centīsies pastiprināt izmērāmu ietekmi uz progresu IAM sasniegšanā, piemērojot atbildīgu pieeju pētījumiem un inovācijām, kura ietver atvērtu piekļuvi pētījumu rezultātiem un datiem ar publiskiem līdzekļiem finansētos projektos un izglītību zinātnei.

#### 4.2. Politikas saskaņotība attīstībai, lai sasniegtu IAM

108. Ilgtspējīga attīstība ir ES projekta centrā, un tā ir nostiprināta Līgumos, tostarp saistībā ar ES ārējo darbību. ES un tās dalībvalstis ir apņēmušās nodrošināt tādu attīstību, kas apmierina tagadējās vajadzības, neapdraudot nākamo paaudžu spēju apmierināt savas vajadzības. Lai nodrošinātu politikas saskaņotību ilgtspējīgai attīstībai, kā noteikts Programmā 2030. gadam, ir jāņem vērā tas, kā ilgtspējīgu attīstību ietekmē visas politikas stratēģijas visos līmeņos – valstīs, Eiropas Savienībā, citās valstīs un pasaulē.
109. ES un tās dalībvalstis atkārtoti apstiprina apņemšanos panākt politikas saskaņotību attīstībai, kas prasa, lai politikā, kura, ļoti iespējams, varētu ietekmēt jaunattīstības valstis, tiktu ņemti vērā attīstības sadarbības mērķi. Tas ir ļoti būtisks elements IAM sasniegšanas stratēģijā un svarīgs ieguldījums plašākā mērķī panākt politikas saskaņotību ilgtspējīgai attīstībai. Programma 2030. gadam dod ES un tās dalībvalstīm jaunu stimulu formulēt un īstenot savstarpēji pastiprinošas politikas stratēģijas.
110. Konsenss noteiks virzienu centieniem panākt to, lai politikas saskaņotība attīstībai tiktu piemērota visās politikas stratēģijās un visās jomās, uz ko attiecas Programma 2030. gadam, cenšoties rast sinerģijas, jo īpaši tādos jautājumos kā tirdzniecība, finanses, vide un klimata pārmaiņas, pārtikas nodrošinājums, migrācija un drošība. Īpaša uzmanība tiks pievērsta cīņai pret nelikumīgām finanšu plūsmām un pret izvairīšanos no nodokļu maksāšanas, kā arī tirdzniecības un atbildīgu ieguldījumu veicināšanai.
111. Jaunas universālas sistēmas nodrošināšana ilgtspējīgai attīstībai attīstības sadarbības jomā ir visu ieinteresēto personu kopīgs pienākums. Ilgtspējīgai attīstībai ir vajadzīga visaptveroša un starpnozaru politikas pieeja, un tas galu galā ir pārvaldības jautājums, kas jārisina partnerībā ar visām ieinteresētajām personām un visos līmeņos. Tādēļ ES un tās dalībvalstis veicinās pieejas visu valdības iestāžu mērogā un nodrošinās, lai IAM īstenošanas nolūkā tiktu veikti politiskās uzraudzības un koordinācijas centieni visos līmeņos. Lai labāk atbalstītu politikas formulēšanu un lēmumu pieņemšanu, tās nodrošinās uz faktiem balstītu informāciju par politikas ietekmi uz jaunattīstības valstīm, izmantojot apspriešanās, ieinteresēto personu iesaisti, nozīmīgāko politikas iniciatīvu *ex-ante* ietekmes novērtējumus un *ex-post*



izvērtējumus. Darbība, ko ES šobrīd veic virzībā uz ilgtspējīgām globālām piegādes ķēdēm, piemēram, kokmateriālu un apģērbu nozarēs, raksturo saskaņotas pieejas ieviešanas pievienoto vērtību. Politikas iniciatīvās attiecīgā gadījumā vajadzētu norādīt, kā tās veicina ilgtspējīgu attīstību jaunattīstības valstīs. Tas ir ļoti svarīgi arī tādēļ, lai uzlabotu ES un tās dalībvalstu uzraudzību un ziņošanu par politikas saskaņotību attīstībai.

112. Ņemot vērā Programmas 2030. gadam universālumu, ES un tās dalībvalstis arī mudinās citas valstis novērtēt savas politikas ietekmi uz IAM sasniegšanu, tostarp jaunattīstības valstīs. Turklāt ES un tās dalībvalstis pastiprinās dialogu ar partnervalstīm par politikas saskaņotību un atbalstīs partnervalstis to centienos ieviest stimulējošas sistēmas politikas saskaņotībai ilgtspējīgai attīstībai. Saistībā ar vispārējo atbalstu Programmai 2030. gadam savā ārējā darbībā tās uzņemsies vadību politikas saskaņotības veicināšanā starptautiskos forumos, piemēram, ANO un G20.

#### 4.3. Attīstības efektivitāte

113. ES un tās dalībvalstis vēlreiz pauž apņemšanos piemērot galvenos attīstības efektivitātes principus, kas pieņemti 2011. gadā Pusanā un atjaunoti Augsta līmeņa forumā 2016. gadā Nairobi. Tās apņemas pievērst lielāku uzmanību rezultātiem, pastiprināt pārredzamību un savstarpēju pārskatatbildību, uzlabot valsts līdzatbildību un veicināt iekļaujošas attīstības partnerības. Tās atzīst, ka visiem attīstības resursiem un visiem partneriem ir efektīvi jāstrādā kopā, lai nodrošinātu ilgtspējīgus rezultātus un to, ka neviens netiek atstāts novārtā. ES un tās dalībvalstis šo darbu turpinās visos veidos, tostarp saistībā ar *GPEDC*. Attīstības sadarbība tiks veikta ciešā sadarbībā ar citiem partneriem un nodrošinot pilnīgu pārredzamību iedzīvotājiem Eiropā un jaunattīstības valstīs.
114. Attīstības efektivitātes principi attiecas uz visiem attīstības sadarbības veidiem. Tas ietver starptautiskās publiskās finanses, piemēram, OAP, jaunattīstības valstu sadarbību un trīspusējo sadarbību, aizdevumus ar atvieglotiem noteikumiem un aizdevumus bez atvieglotiem noteikumiem, kā arī darbības, ko veic pilsoniskās sabiedrības rīcībbspēki, privātais sektors un labdarības fondi. ES un tās dalībvalstis sagaida, ka visi attīstības partneri savos pasākumos integrēs šos principus, pielāgojot tos saviem specifiskajiem apstākļiem.
115. ES un tās dalībvalstis turpinās iestāties par pārredzamību, kurai pakāpeniski būtu jāaptver viss attīstības resursu klāsts. Tās izstrādās instrumentus, ar ko efektīvāk parāda un izmanto attīstības sadarbības datus. Tās palīdzēs partnervalstīm resursus attīstībai sasaistīt ar rezultātiem, labāk savienojot plānošanas un budžeta veidošanas procesus, lai uzlabotu pārskatatbildības procesus un standartus.
116. ES un tās dalībvalstis vēl vairāk veicinās un uzraudzīs, kā visos palīdzības pasākumos tiek izmantotas valstu sistēmas, ja kvalitāte to ļaus, tostarp vietējā līmenī, lai palīdzētu uzlabot demokrātisku līdzatbildību un iestāžu efektivitāti valsts un pašvaldību līmenī. Tās kopīgi novērtēs partnervalstu sistēmu efektivitāti, lai nodrošinātu uz informāciju balstītu un koordinētu pieeju. ES un tās dalībvalstis paātrinās centienus atsaistīt palīdzību un mudinās visus, kas gādā par attīstības sadarbību, tostarp jaunietekmes ekonomikas, rīkoties tāpat. To mērķis ir precizēt palīdzības atsaistīšanas definīciju, lai nodrošinātu, ka visi starptautiskie finansētāji, tostarp jauni attīstības partneri, arī atsaista savu palīdzību uz savstarpējības pamata.

#### 5. MŪSU SAISTĪBU PĒCKONTROLE

117. Attiecībā uz attīstības sadarbību ES un tās dalībvalstis ir pilnībā apņēmušās Programmas 2030. gadam īstenošanas nolūkā izmantot vispusīgu, pārredzamu un pārskatatbildīgu uzraudzības un pārskatīšanas sistēmu. Tas nozīmē arī atbildību ES iedzīvotāju priekšā, tostarp izmantojot Eiropas Parlamentu un valstu parlamentus.
118. ES un tās dalībvalstis pakāpeniski pielāgos savas ziņošanas sistēmas attīstības sadarbības jomā, lai tās būtu saskaņotas ar Programmas 2030. gadam pēckontroles procesiem un rādītājiem. Visā Programmas 2030. gadam darbības laikā tās nodrošinās kvalitatīvākus un pieejamākus datus par saviem pasākumiem attīstības sadarbības jomā. Tās strādās, lai nodrošinātu, ka ziņošana ir arvien salīdzināmāka un saskaņotāka ar ziņošanu par citām starptautiskajām saistībām.

119. ES un tās dalībvalstis integrēs Programmu 2030. gadam un atbalstīs IAM rādītāju izmantošanu, lai novērtētu attīstības rezultātus valsts līmenī. Jo īpaši IAM rādītāji var veicināt un sekmēt vienotu uz rezultātiem orientētu ES pieeju, kas atbalsta rezultātu saskaņotu paziņošanu partnervalsts līmenī, tostarp partnervalsts līmeņa rezultātu sistēmas, ja tādas ir.
  120. ES un tās dalībvalstis sagatavos kopīgu kopsavilkuma ziņojumu par Konsensu par attīstību, tostarp par to, kāda ietekme jaunattīstības valstīs ir to pasākumiem, kas īstenoti Programmas 2030. gadam atbalstam; ar to tiks papildināts ES ziņojums ANO Augsta līmeņa politiskajam forumam, kad ik pēc četriem gadiem notiks tikšanās valstu vadītāju līmenī. Šajā ziņojumā tiks izmantoti un ņemti vērā citi attiecīgi ES ziņojumi, tostarp ziņojumi par rezultātiem, OAP, atbildību par finansējumu attīstībai, politikas saskaņotību attīstībai un par IAM uzraudzību ES kontekstā.
  121. ES un tās dalībvalstis uzlabos jaunattīstības valstu statistikas spēju – tostarp pilnveidojot spēju iegūt un analizēt datus – nodrošināt informāciju politikas un lēmumu pieņemšanas procesā. Šie dati būtu jāiedala, ja iespējams, pēc ienākumiem, dzimuma, vecuma un citiem faktoriem, un atbilstoši ES pieejai, kas balstīta uz tiesībām, sniegt informāciju par atstumtām, neaizsargātām un grūti sasniedzamām grupām, iekļaujošu pārvaldību un citiem jautājumiem. Tas nozīmēs arī ieguldījumus spēcīgākās statistikas iestādēs pašvaldību, valsts un reģionālā līmenī un jaunu tehnoloģiju un datu avotu izmantošanu. ES un tās dalībvalstis mudinās savas partnervalstis IAM pārraudzībā ņemt vērā arī atstumto kopienu viedokļus un sekmēt konkrētus mehānismus šajā nolūkā.
  122. Turklāt izglītības un izpratnes vairošanai attīstības jautājumos var būt nozīmīga loma attiecībā uz to, lai panāktu lielāku sabiedrības iesaistīšanos un pievērštos IAM valsts līmenī un pasaules mērogā, tādējādi sekmējot globālu pilsoniskumu.
  123. Līdz 2024. gadam tiks veikts šā konsensa īstenošanas vidusposma novērtējums. Tajā būs izklāstīts, kā konsenss ir ticis piemērots un kas ar to ir sasniegts, atbalstot Programmas 2030. gadam īstenošanu. ES un tās dalībvalstis sistemātiski novērtēs progresu un koriģēs savus pasākumus, lai nodrošinātu, ka to attīstības sadarbība, tostarp izmantojot saiknes ar saistītajām politikas jomām, turpina atbalstīt Programmas 2030. gadam īstenošanu jaunattīstības valstīs.
-



ISSN 1977-0952 (elektroniskais izdevums)  
ISSN 1725-5201 (papīra izdevums)



**Eiropas Savienības Publikāciju birojs**  
2985 Luksemburģa  
LUKSEMBURGA

**LV**